

የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የውሃ፣ የመስኖና የኢነርጂ ሚኒስቴር

ይህ መፅሔት የተዘጋጀው በኢትዮጵያ በሚገኙ ቀበሌዎች በቀበሌ ደረጃ የውኃ ደህንነት ዕቅድ ትግበራን ለማግኘት ነው። ይህ የውኃ ደህንነት እቅድ አካሄድ የተዘጋጀው በሜታሜታ የአማካሪ ድርጅት ከውኃ፣ መስኖና ኢነርጂ ሚኒስቴርና ከሕብረተሰብ መር ፈጣን የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ፕሮጀክት ጋር በመተባበር ነው። የውኃ ደህንነት ዕቅዱ በአማራ ክልል ምስራቅ ጎጃም ዞን በይልማነ ዴንሳ ወረዳ በደብረማዊ ቀበሌ ኩዮ ንዑስ ተፋሰስ ሕብረተሰብ የተመከረ ነው። በፓወር ፖይንት ከምዕራፍ ከ2-8 ድረስ የተገለፀው በፒዲኤፍ ለብቻው በድህረ ገጽ <http://www.cmpethiopia.org/> በኤ 4 መጠን የሚገኝ ስለሆነ ቀድሞ በማተም መጠቀም ይቻላል።

የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ
ሕበረተሰብ መር ፈጣን የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና
CoWaSH

አዘጋጅቶ፡- ጃን ቱን ፊሸር፣ ደስታ ድምፀ እና ልክምየለሽ ንጉሤ

MetaMeta

አዲስ አበባ ኢትዮጵያ፣ ሚያዚያ 2014

ማውጫ

1.	መግቢያ	5
1.1	በቀበሌ ደረጃ የውኃ ደህንነት የማረጋገጥ ጽንሰ ሀሳብ.....	5
1.2	የውኃ ደህንነት ዕቅድ የማዘጋጀት አካሄድን መከተል	8
1.3	ከባለ ድርሻ አካላት ጋር መስራት	9
1.4	የተካተቱ ፖሊሲዎች	10
1.5	ለብክለት ዳሰሳ የሚያስፈልጉ ቅጾች	11
1.6	የሪፖርት ማቅረቢያ ቅጽ	12
2.	የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ	13
3.	የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅ ቡድን	18
4	የጉድጓድ እና የፓምፕ የውኃ ደህንነት ዕቅድ	24
5.	የምንጭ የውኃ ደህንነት ዕቅድ	30
5.	የቧንቧ ማከፋፈያ የውኃ ደህንነት ዕቅድ	36
7	የውኃ ደህንነት ጥበቃ አማራጮች.....	42
8	የውኃ አቅርቦትን በመዋለ ንዋይ መደገፍ	45
	ማጣቀሻ እና ተጨማሪ ንባቦች	48
	ዕዝል 1. ዝርዝር መጠይቅ ስለ ብክለት ፍተሻ.....	49
	ዕዝል 2. ለእያንዳንዱ የውኃ ተቋም የሪፖርት ማቅረቢያ ቅጽ	50
	ዕዝል 3. ለቀበሌ ማጠቃለያ ርፖርት ማቅረቢያ ቅፅ (ለንዑስ ተፋሰስ)	51

1. መግቢያ

መንግስት በቤተሰብ ደረጃ እየወሰዳቸው ከሚገኙ ጠቃሚ እርምጃ መካከል የንጹህ የመጠጥ ውኃ አቅርቦትን፣ የአካባቢ ጽዳትንና የግል ንጽህናን ማስፋፋት አንዱ ነው። በተለይም በቤተሰብ፣ በቡድንና በተጠቃሚዎች ማለትም በቤተክርስቲያን፣ በመስጊድ፣ በጤና አጠባበቅ ጣቢያ፣ በት/ቤት፣ በገበሬዎች ማስልጠኛ፣ በገበያና በማህበራት ወዘተ ደረጃ የንጹህ የመጠጥ ውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና /WASH/ አፈጻጸም ማዕቀፍን /WIF/ በማበረታታት ያልተማከለ የአመራር ዘዴን ተግባራዊ እያደረገ ይገኛል። ለዚህም ነው በተጠቃሚዎች ዘንድ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴዎች ውክልና ለቀበሌ አስተዳደር እንዲሆን የተደረገው፤ እነዚህ አካላት የውኃ አገልግሎትን በመስራት፣ በመምራትና በማሳደግ የሚጫወቱት ሚና የላቀ ነው።

ከአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና አገልግሎት ጋር ተያይዞ ከፍተኛ የሆኑ ተግዳሮቶች እንዳሉ የሚታወቅ ጉዳይ ነው። ይኸውም ከንፁህ የውኃ አቅርቦት ሽፋን ማነስ ሌላ አገልግሎት የማይሰጡ፣ የጠፉና በመጥፋት ላይ የሚገኙ የውኃ መገኛ ቦታዎች ከመኖራቸው በተጨማሪ የውኃ መጠኑ ከፍተኛና ጥራት ያለው ውኃም ቢሆን የመበከልና የመጠን መቀነስ ችግር ይታይበታል፤ በተለያዩ ቦታዎች ከውኃ መገኛ አካላት (ተፋሰስ) እስከ ተጠቃሚው ድረስ ባለው ሰንሰለታማ ሂደትም በርካታ ችግሮች ይስተዋላሉ።

ሌላው ስጋት አብዛኞቹ የማህበረሰብ ክፍሎች ከተገነቡና ከልተገነቡ ከተለያዩ የውኃ መገኛ አካላት ማለትም ከከፍት የውኃ ጉድጓድ፣ ከጣራ ላይ ከተሰበሰበ የዝናብ ውኃ፣ የእጅ ፓምፕ ከተገጠመላቸው መለስተኛ ጥልቅ ጉድጓድና ከኩሬ ከሚገኝ ውኃ የሚጠቀሙ በመሆናቸው ንፅህናው ያልተጠበቀ መሆኑ ነው። የውኃ አጠቃቀም ሁኔታ የሚለያይበት ምክንያት አንዳንዱ የውኃ አካል በአመቱ ውስጥ ስለሚደርቅ እና አንዳንዱ የውኃ ተቋም ደግሞ ስለሚከፈልበት ሊሆን ይችላል። በሕብረተሰቡ ዘንድም የውኃውን አጠቃቀም ምርጫ የሚወስነው ውኃ በቅርበትና በርቀት መገኘት በመሆኑ አብዛኛው የሕብረተሰብ ክፍል በውኃ ጥራት ላይ ብዙም ትኩረት አይሰጥም። በሌላ መልኩ በውኃ አስተዳደርና አጠቃቀም ደረጃ የሚመለከታቸው አመራር አካላት ትኩረት ሰጥተው የመወያየት ልምድ የላቸውም። በዚህ ምክንያትበውኃ ጥራት ችግር ምክንያት የህጻናት እድገት ዝግመት እንደሚያጋጥም ብሎም ለበሽታና ሞት እንደሚጋለጡ የሚመለከታቸው አመራሮች ባለመረዳታቸውና ለጉዳዩም ትኩረት ሰጥተው ባለመንቀሳቀሳቸው ችግሩ እየሰፋ፣ አምራቹንና የነገውን አገር ገንቢ የህብረተሰብ ክፍል እየጎዳ ይገኛል።

በዚህም ምክንያት የውኃ ደህንነት የስጋት ችግሮች በውኃ ደህንነት ዕቅድ እንዲፈታ ታሳቢ በማድረግ የስጋትን የመቀነሻ የቁጥጥር ስልት የማዘጋጀት እንቅስቃሴ በመደረግ ላይ ይገኛል። ይህ አካሄድ የውኃ ደህንነትን ማረጋገጥ ከውኃ ተፋሰስ እስከ ተጠቃሚዎች ድረስ ቅድመ ዳሰሳ ጥናቶችንና ተከታታይ አስተዳደራዊ ክትትል ለማድረግ የሚያስችል ስልት በመሆኑ አንዳንድ የአሰራር ዘዴዎች መዘርጋት ተጀምሯል። የንፁህ የመጠጥ ውኃ አቅርቦትን ማረጋገጥ ከውኃ ጋር በተያያዘ ሊያጋጥሙ የሚችሉ የውኃ ደህንነት ተግዳሮቶችን ደረጃ በደረጃ ለመፈታት ወይም ለማስወገድ የሚያስችል የውኃ ደህንነት ዕቅድንና የአጠቃቀም መመሪያን መተግበር ጠቀሜታው የጎላ ነው።

እያጋጠሙ ያሉና ሊያጋጥሙ የሚችሉ ስጋቶችን መሠረት በማድረግም የዓለም ጤና ድርጅት በ2012 እና በቅርቡ ሕብረተሰቡ የሚጠቀምበትን የውኃ ደህንነት ለማሻሻል የውኃ ደህንነት ዕቅድ የአሰራር መመሪያ በማዘጋጀት አሳትሟል። ይህ መመሪያ በገጠር የውኃ አቅርቦት ላይ ስርዓት ያለው የሥጋት ዳሰሳ፣ የፅዳት ቁጥጥርና የውኃ ጥራት ማዕከል አድርጎ የሚሰራ ነው። በገጠሩ የሀገሪቱ ክፍል የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህናን ለማሳለጥ ተግባር ተኮር የስልጠና ማኑዋል (GLOWS) እንደ ግብዓት በመጠቀም የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ ማዘጋጀት ይጠበቃል።

1.1 በቀበሌ ደረጃ የውኃ ደህንነት የማረጋገጥ ጽንሰ ሀሳብ

በሀገሪቱ ብዙ ቀበሌዎች የሚገኘው ሕብረተሰብ የተለያዩ ዓይነት የውኃ መገኛ ዘዴዎችን ጎን ለጎን ለተለያዩ አገልግሎቶች በተመሳሳይ ወይም በተለያዩ ወቅቶች ስለሚጠቀም የውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅቶ ሥርዓት ባለው ዘዴ እየተጠቀመ ነው ለማለት አያስደፍርም፤ የውኃ ደህንነት ዕቅድም በበቂ ሁኔታ እየተተገበረ አይደለም፤ ተዘጋጅቷል ቢባል እንኳን የውኃ ደህንነት ዕቅድ የተዘጋጀው ለአንድ የውኃ አቅርቦት ጣቢያ ብቻ ከሆነ በቂ አይደለም። ምክንያቱም አብዛኛው ሕብረተሰብ በከፊል የሚጠቀመው ደህንነቱ ካልጠበቀ የውኃ መገኛ አካላት ነው።

ስለዚህ በዓለም ጤና ድርጅት የመስክ መመሪያና በግሎብ የስልጠና ሰነድ ላይ እንደተገለጸው አካባቢንና የውኃ አካላትን መሰረት ያደረገ የልማትና የውኃ ደህንነት ስጋት ዳሰሳ ጥናት አካሄድን መተግበር ያስፈልጋል። የሚካሄደው የውኃ ደህንነት ስጋት ዳሰሳም በአንድ አካባቢ የተለያየ የውኃ አካላት በትክክለኛ የውኃ አጠቃቀም እና ከውኃ ጋር ተያይዞ ያለውን ስጋት ሊያስወግዱና ሊያሻሽሉ የሚችሉ መሆን ይኖርባቸዋል፤ ለዚህም የሚዘጋጀው የድርጊት መርሃ ግብር ችግር ፈቺና በጠንካራ የአሰራር ሂደት የተደገፈ መሆን ይኖርበታል።

የውኃ አጠቃቀም ዕቅድ መዘጋጀቱና የዳሰሳ ጥናት መደረጉ ጠቀሜታው ሰዎች ለመጠጥና ለምግብ ማብሰያ ንፁህ ውኃን ተደራሽ ለማድረግ ነው። በሌላ መልኩ ዝቅተኛ ጥራት ያለው ውኃ ለልብስ እጥበት፣ ለሰብል ልማት፣ ለጓሮ አትክልት፣ ለእንስሳት ወዘተ ሊጠቀሙ ይችላሉ።

የውኃ ደህንነትን ለማሻሻል የቀበሌ አመራርና ሕብረተሰቡ የተሳተፉበት ችግር ፈቺ የዳሰሳ ጥናት ማድረግ አስፈላጊ ነው። ምክንያቱም በኢትዮጵያ በታችኛው የመንግስት እርከን የሚገኘውና ከአብዛኛው የውኃ ተጠቃሚ የህብረተሰብ ክፍል ጋር የጠበቀ ግንኙነት ያለው ቀበሌ ነው። ይህ ከሆነ ችግር ፈቺ የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ ማዘጋጀት ይቻላል። ይህ ተሞክሮ በአማራ ክልል በምስራቅ ጎጃም በይልማዴንሳ ወረዳ ደብረ ማዊ ቀበሌ ተግባራዊ የተደረገ ሲሆን ሂደቱ እንደሚከተለው ተገልጿል፤

- 1) ለወረዳ አመራርና ለውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን ስለ ውሃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅቷል፤ አተገባበርና ጥቅም/ፋይዳ በስብሰባ ማስተዋወቅ። ይህ ሂደት ለቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅ ቡድን ስልጣኞች ለሥራ የሚያስገልጉትን ዕቃዎች ማስረከብን እንዲሁም የወረዳ ሰራተኞች ለውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ተግባር ተኮር የስልጠና ማኑዋል (GLOWS) አንብቦ ራሳቸውን እንዲያዘጋጁ ማድረግ የሚያጠቃልል ሲሆን ሂደቱን በበላይነት የዞኑ ወይም የክልል ሰራተኞች እንዲመሩት አንዳንድ የሚመለከታቸው መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅት ሰራተኞችም ተሳታፊ እንዲሆኑ ይጋብዛል።
- 2) የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ተግባር ተኮር የስልጠና ማኑዋል (GLOWS) በመጠቀም የሁለት ወር ስልጠና ለወረዳ ስልጣኞች ማመቻቸት። ይህ ሂደት የሚፈልገው በመጀመሪያ የአስልጣኞች ስልጠና የወስዱ እና አመቻች ከክልል ውኃና ጤና ቢሮዎች፣ ከዞን መምሪያና ከወረዳ ጽ/ቤት፣ ከቴክኒክና ሙያ ማስልጣኛ ኮሌጅ እንዲሁም መንግስታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች ሊካተቱ እንዲችሉ ተደርጓል። የሚመች ከሆነ ደግሞ የቀበሌ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን፣ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ፣ የግብርና ልማት ወኪልና የትምህርት ቤት ርዕሰ መምህር ማካተት ይቻላል። ይህ የሚጠቅመው ብዙ ፈፃሚዎች ተካተው የቀበሌ ውኃ ደህንነት ዕቅድ አፈፃፀሙን እንደመሩት ያስችላቸዋል።
- 3) የቀበሌ ውኃ ደህንነት ዕቅድ ለማዘጋጀት እንዲረዳ ለወረዳና ለዞን ባለሙያዎች ለሶስት ቀን የአስልጣኞች ስልጠና መስጠት
- 4) ለቀበሌ አመራር፣ ለቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅ ቡድን አባላትና በስራ ላይ ላሉ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ ተወካዮች ፓወር ፖይንት/ፖስተርን ተጠቅሞ ማብራሪያ መስጠት። ይህ የሚፈፀመው በእያንዳንዱ ቀበሌ ወይም ወረዳ ስብሰባ በማዘጋጀት የተወሰኑ ቀበሌዎችን በመጥራት ሊሆን ይችላል። ይህ ሂደት አመርቂና ተቀባይነት ያለውን መረጃ ለማግኘት እና በመረጃ ላይ ተንተርሶ ሁኔታውን ለማሻሻል ያስችላል። በዚህም መሠረት በቀበሌ የውኃ ቦታዎች፣ የተለያዩ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ቦታዎችን በትክክል በማስቀመጥ የነዋሪዎች መንደር

ካርታ ማዘጋጀት ያስፈልጋል። በተጨማሪም ለመጀመሪያ ጊዜ የድርጊት ተግባር የሚጀምርበትን ቦታ መምረጥና በስጋት ዳሰሳ መሠረት ማቀድ ያስፈልጋል። በዚህ ደረጃ ብዙ ዓይነት ዘዴዎችን ላለመጠቀም የተቀናጀ የንዑስ ተፋሰስ አካሄድን መጠቀም ይገባል።

- 5) የውኃ አቅርቦት ስጋት ዳሰሳ አፈፃፀም ሲተገበር ከወረዳ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን ሁለት ወይም ሶስት ሰዎች ከቀበሌ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴዎች ጋር መስራት አለባቸው። ይህ የሚረዳው ከቀበሌ የሚሳተፉት በአካሄዱ ላይ ጉዳዩ ለሚመለከታቸው ገለፃ መደረግ ስላለበት በተዘጋጀው ፖስተር መሰረት ማስረዳት ቁልፍ ተግባር ነው። ፖስተር 2 የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ ለቀበሌ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን እና የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ ምዕራፍ ሶስትን ማስተዋወቅ ያስፈልጋል። ምናልባትም ፖስተር አንድን መድኃኒት ይቻላል። በዚህ ደረጃ ዳሰሳውን ለመስራት በቂ ክህሎትና ልምድ በተጨማሪም ቀደም ሲል የነበረውን እውቀት አቀናጅቶ ወደ ስራ መስማራት ይቻላል። ይህ ታሳቢ የተደረገው የወረዳ ባለሙያዎች የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ተግባር ተኮር የስልጠና ማኑዋል (GLOWS) ለሰልጣኞቹ በበቂ እውቀትና ልምድ ይገነባላቸዋል ተብሎ ስለሚታሰብ ነው። ነገር ግን የቀበሌ ተዋንያኖች ብዙ ልምድ ላይኖራቸው ስለሚችል በተለይ የመጀመሪያ የንዑስ ተፋሰስ ዳሰሳ ሲሰራ በወረዳ ሰራተኞች መመራትና መታገዝ አለበት። የቀበሌ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን ከመጀመሪያ ጀምሮ አብሮ ቢሰራና ቢሳተፍ በሚቀጥለው የንዑስ ተፋሰስ ዳሰሳ ጥናት ጊዜ እራሳቸው በወረዳ የቅርብ ክትትል እየተደረገላቸው ሊሰሩ ይችላሉ። ይህም የዳሰሳውን ስራ በተቀላጠፈና በተፋጠነ ጊዜ ለመጨረስ ያግዛል። ይህን ሂደት ለመደገፍ እንዲረዳ የቀበሌ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን በዚህ መጽሄት ውስጥ ወይም በሌላ ፖስተር ውስጥ ያለውን ተጨማሪ ስልጠና እንደ ቀበሌው ሁኔታ ማካተት ይቻላል። በዚህ የስልጠና ፖስተር በተለያዩ ዘዴዎች በውኃ ተቋማት ላይ ያለውን ችግርና በስጋቱ ላይ መወሰድ ስላለበት እርምጃ ማስቀመጥ ይቻላል።
- 6) ለእንዳንዱ ለተከለሰው የውኃ ተቋም ሥርዓት አጭር ሪፖርት በተዘጋጀለት ቅጽ መሠረት መዘጋጀት አለበት።
- 7) የውኃ ደህንነት ስጋት ዳሰሳ ሪፖርት የተከለሰው በወረዳ ውኃና ጤና ጽ/ቤት ባለሙያዎች እና ልምድ ባላቸው የውጪ አማካሪዎች ሊሆን ይችላል። ለምሳሌ በውኃ ቢሮ፣ ያገባኛል ከሚሉ አካላት ጋር የሚደረግ ውይይትና የሚገኘው ግብረ-መልስ የሚጠቀመው የስጋት ዳሰሳ ሪፖርቱን በይበልጥ ሙሉ ስለሚያደርገውና እያንዳንዱ ሃሳብ ሊወስድ ስለሚችለው እርምጃ ስለሚጠቅም ነው።
- 8) የእያንዳንዱ የውኃ ተቋማት የተሟላ የስጋት ዳሰሳ ሪፖርት ከተጠቃለለና የተመረጠው አካባቢ የውኃ ተቋም ወይም የንዑስ ተፋሰስ ግብረ-መልስ ከተዘጋጀ በኋላ ለቀበሌ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን እና የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ ስብሰባ ቀርቦ ግብረ-መልስና የአፈፃፀም መርህ ግብር መዘጋጀት አለበት። በምክክር ወቅት የውኃ ቦኖ/ጣቢያ መጎብኘት ያስፈልጋል። ምክንያቱም ተጨማሪ መረጃ ለማግኘትና ለሚወሰደው እርምጃ በይበልጥ ግልፅ ለመሆን ይረዳል።
- 9) የሚወሰድው እምርጃ እንደ ውኃ ተቋማቱ በመርሃ ግብሩ ተግባራት ሪፖርት ከመጠቃለሉ በፊት በሪፖርቱ ላይ ከቀበሌ ጋር መነጋገር ጠቀሜታው ተገቢ ግብረ-መልስ ከወረዳ ውኃና ጤና ጽ/ቤት ከውጭ አማካሪዎች ስለሚገኝ ነው።
- 10) የስጋት ዳሰሳ ጥናት ለቀበሌ አመራርና የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ ሪፖርት ማደረግ ሆነ የመርሃ ግብሩን አፈጻፀም ማበረታታት ለሌሎች ቀበሌዎች ተመሳሳይ ልምድን ማስፋፋት ያስፈልጋል። የማስፋፋቱን

ሚና እንዲወጡ የወረዳው የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን ለቀበሌ ለውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን ድጋፍና ከትትል ያደርጋል፡፡

- ii) በተጨማሪም የከትትልና ድጋፍ ማዕቀፍ ላይም መስማማት ይገባል፡፡ ይህ የሚያጠቃልለው ሁለቱንም ቡድን ሚና የቀበሌ ውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን ለውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ መርሃ ግብር መደገፍና መከታተል ሲሆን የወረዳው ውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን ደግሞ የቀበሌ ውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን መርሃ ግብር ሚናውን እንዲወጣ ደጋፍና ከትትል ሲያደርግለት ይሆናል፡፡

1.2 የውኃ ደህንነት ዕቅድ የማዘጋጀት አካሄድን መከተል

የቀበሌ ውኃ ደህንነት ዕቅድ በአፈጻጸም ላይ ለማዋል የወረዳ ባለሙያዎች በደንብ መዘጋጀት አለባቸው፡፡ ለዚህ ዝግጅት በኢትዮጵያ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና አየተተገበረ ያለውን የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ተግባር ተኮር የስልጠና ማኑዋል (GLOWS) መከተል ጥሩ መንገድ ነው፡፡ ይህ ሥልጠና የወረዳ ሰራተኞች መሠረታዊ የሆነ የውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘገጃጀት እንዲማሩ የሚረዳና በተገቢው መልኩ ለውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴዎችና ለሕብረተሰቡ የተሻለ ድጋፍ ለማድረግ እንዲሁም የውኃ ደህንነት ዕቅድን ዋና የስራ ተግባር ውስጥ ለማስረፅ እጅግ ጠቃሚ ነው፡፡

የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ተግባር ተኮር የስልጠና ማኑዋል (GLOWS) ኮርስ የሚከተለው አዳዲስ አካሄዶችን ሲሆን በወረዳ ላይ ያሉ ባለሙያዎች በሚሰሩበት ምድብ ቦታቸው በመሆን ችግሮችን በጋራ የመለየትና የመፍታት አካሄድን ይከተላል፡፡ ተሳታፊዎች በአንድ የስልጠና ሞጁል ላይ የተመሰረተ እውቀት ያገኛሉ፡፡ ይህ እራስን በራስ የማስተማር ሂደት ቁልፍ መረጃዎችን የተለያዩ የመስክ ዳሰሳ፣ በመስራት የመማር ልምድን፣ መልመጃዎችን በመስራት እንዲሁም የጥያቄ መልስ ክፍል ያለው፣ ተሳታፊዎቹ የራሳቸውን የእውቀት ደረጃ የሚገመግሙበት የመማር ሂደት ነው፡፡ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ተግባር ተኮር (GLOWS) ስልጠና በመጀመሪያ በደቡብ ብ/ብ/ክ ክልል መንግስት፣ በኦሮሚያ ምስራቅ ሐራርጌ ዞንና በአፋር ክልል የተሰጠ ውጤቱም በጣም ተስፋ ሰጪ የስልጠና መርሃ ግብር ነበር፡፡ ምክንያቱም ሰልጣኞች የአካባቢቸውን ስራ በተገቢው ሁኔታ እንዲበረታታ አድርገዋል፡፡ ለምሳሌ ለረጅም ጊዜ በትናንሽ ብልሽት አገልግሎት ሳይሰጡ የነበሩትን የውኃ ተቋማት በአጭር ጊዜ ውስጥ በመጠገን ወደ ስራ እንዲገቡ አድርገዋል፡፡ በሌላ በኩል የተዳከሙ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴዎችን በአዳዲስ እንዲተኩ አመርቂ ስራዎችን ፈፅመዋል፡፡ እንዲሁም በትምህርት ቤት ውስጥ ያለውን ውኃ አቅርቦትና ጽዳትን በተመለከተ ተገቢው የግንዛቤ ማሳደግ ስራዎች አከናውኗል፡፡

የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ተግባር ተኮር ስልጠና (GLOWS) ከራስ አማራጭ አካሄድ ሊሆን የሚችለው ከወረዳው ስልጠናውን የሚካፈሉ ሰልጣኞችን ከወረዳ አመራር ጋር በመስማማት መምረጥና እነዚህ ሰልጣኞች ቢያንስ በሳምንት ግማሽ ወይም አንድ ቀን የስልጠናውን ሰነድ/ሞጁል ላይ ቀደም ሲል የአሰልጣኞች ስልጠና በወሰዱት አሰልጣኞች የከትትልና የድጋፍ እገዛ እየተደረገላቸው ጊዜያቸውን በተገቢው ሁኔታ እንዲጠቀሙ ማመቻቸት ነው፡፡ ሁለተኛው የዝግጅት ክፍል ይህንን መጽሔት መከለስና የተለያዩ ፓወር ፖይንት /ፖስተር በመጠቀም ለስራ ባልደረቦቻቸው ስለ ይዘቱ ማስረዳት

አለባቸው። የዚህ አካሄድ ጥቅሙ መረጃን መከለስና ለሌሎች በማስረዳት ግንዛቤ መፍጠር ነው። በተጨማሪ የፓወር ፖይንት/ፖስተር ወደ ሕብረተሰቡ ውስጥ የውሃ ደህንነት ዕቅድ ለማዘጋጀት ፅንሰ ሀሳቡን ማስረዳት ያስፈልጋል።

1.3 ከባለ ድርሻ አካላት ጋር መስራት

የዚህ የአካሄድ ጠቃሚ ጎኑ ከወረዳ ውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን እና ከቀበሌ ውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ ጋር ስራ የመስራት ተነሳሽነትን ያቀላጥፋል። ምንም እንኳን የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ ካለባቸው ከፍተኛ የስራ ጫና የተነሳ ቀላል ተግባር ላይሆን ይችላል። ቢሆንም የውኃ ደህንነት የዕቅድ ስራ ቀድመው ከሚሰሩት ጋር ተመሳሳይነት ያለው ስለሆነ አጠናክሮ ተግባራዊ ማድረግ ወሳኝ ጉዳይ ነው። ለምሳሌ፡- ስለአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና የማበረታታት ስራ በጤና ኤክስቴንሽን ሠራተኞችና የተፋሰስ ማሻሻል ሥራ በግብርና ልማት ሠራተኞች እየተከናወነ ይገኛል። ሆኖም የወደፊት አካሄዱን በቀጣይ ምን ምን ሀብት መጠቀም እንደሚያስፈልግ እንዲሁም እንዴት በጥሩ ሁኔታ መተግበር እንደሚቻል በወረዳና በቀበሌ ደረጃ መነጋገር አስፈላጊ ነው።

ሌላው ቁልፍ ክፍል ከውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ ጋር መስራት ቀላል አይሆንም፤ ምክንያቱም በቂ ያልሆነ ስልጠና ውስጪው ወይም ጨርሶ ስልጠና አልወሰዱም ይሆናል። በዚህ ምክንያት መጫወት ያለባቸውን ሚና በአግባቡ ሊያውቁት አይችሉም። ስለዚህ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ ሚናቸውን ያወቁ እንደሆነ መጠየቅ ከዚያን የእነሱን ሀሳብና በውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ትግበራ ማዕቀፍ (በሳጥን ቁጥር 1 ላይ ይመልከቱ) ከተቀመጠው ሃሳብ ጋር ማጣጣምና ከትትል ማድረግ ጥሩ ይሆናል።

ሣጥን 1፡ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴዎች ሚና በውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና የትግበራ ማዕቀፍ መሰረት (2012)   • የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ስራዎችን ያቅዳል፤ ያስተባብራል ያበረታታል (ለምሳሌ በውኃ አያያዝ ያማክራል)   • ከተጠቃሚዎች ሀብትን ያሰባስባል (የሙያና የክህሎት፣ ሀብትን በጥሬ ገንዘብና በዓይነት የሚደረጉ መዋጮዎች)   • ሀብታቸውን ማስተዳደር፣ የመለዋወጫ ዕቃዎችን መግዛትና አገልግሎት መስጠት (ግንባታ፣ የተቋም አስተዳደርና ጥገና)   • የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ተቋማትን ማስተዳደርና መጠገን   • የስልጠና እድሎችን ማፈላለግ (በመዝገብ አያያዝ፣ በተቋማት ጥገና) ተጨማሪ የሙያ እገዛዎችን ማፈላለግ (ለትላልቅ ጥገናዎች)   • የተሟላ የተቋማትን ቆጠራ መረጃ እና የገንዘብ አሰባሰብና አጠቃቀም ሪፖርት ለሚመለከተው ክፍል ማቅረብ   • አቅም የሌላቸውንና አካል ጉዳተኛ የሆኑ የሕብረተሰብ ክፍሎችን የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ተደራሽ ለማድረግ ሁኔታዎችን/ዘዴዎችን ማመቻቸት (አቅም ደካማ አረጋግጫለን፣ እማወራዎችን)   • ሕጋዊ ተቋም ሆኖ እንዲመዘገብ ተገቢ ሁኔታዎችን ማመቻቸት (የባንክ ደብተር፣ ማበደርና መበደር ወዘተ)   • የውኃ ደህንነት እቅድ አዘጋጅቶ ተግባራዊ ማድረግ

1.4 የተካተቱ ፖስተሮች

በአጠቃላይ በፓወር ፖይንት ላይ የተመሰረቱ ፖስተሮች በመጽሔት ውስጥ ከምዕራፍ 2- 9 ተጠቃልለዋል፡፡ በፖስተሮቹ ከቀረቡት መካከል የሚከተሉትን ይመለከታሉ፡

1. የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ መግቢያ፡- ይህ ርዕስ ለወረዳ አመራሮችና ሰራተኞች እንዲሁም ለቀበሌ አስተዳደርና ለቀበሌ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ቡድን ስለ ውኃ ደህንነት ዕቅድ ገለፃ ለማድረግ የምንጠቀምበት ነው፡፡ የውኃ ደህንነት ዕቅድ ዋና ዓላማው፣ ጠቀሜታውና አስፈላጊነቱን ግንዛቤ ለመፍጠር፣ በአካሄዱ ላይ ለመስማማት የምነሰበሰበውን መረጃ ከየት መጀመር እንዳለብንና የካርታ ንድፍ በማዘጋጀት ይህ ሥራ በሚሰራበት ቀበሌ እቅድ ውስጥ ማካተት
2. የቀበሌ ውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅ ቡድንን ለቀበሌ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ቡድን ስለ ውኃ ደህንነት ዕቅድ አካሄድ ገለፃ ማድረግ፣ ማስተዋወቅና በአካሄዱ ላይ የመጀመሪያ የዳሰሳ ሥራ የሚካሄድበትን ቦታና ለዚህ ሥራ የሚያስፈልጉ መረጃዎች የሚገኙበትን መንገድ መለየትና ማወያየት
3. ለሕብረተሰብ አገልግሎት እየሰጡ ያሉት የውኃ ጉድጓዶችና ፓምፖች ጥቅል እይታ፣ የብክለት ስጋት ችግሮችና ሊወስዱ የሚችሉ ተግባራት የሚያስረዳ ርዕስ ነው፡፡ ይህም በወቅቱ ያለውን ስጋት ለማስረዳት የሚረዳና ችግሮችን በምሳሌ አስደግፈን ለሚመለከተው ክፍል ሪፖርት ለማቅረብ እንዲሁም ችግሮቹን ለመፍታት የሚገባቸውን የመፍትሄ እርምጃዎች ለማወቅ ይረዳል፡፡ ይህን ፓወር ፖይንት/ፖስተር የምንጠቀመው ችግሮችንና የመፍትሄ ሀሳቦችን ለቀበሌ ውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ቡድን ለመግለጽ እና ክፍት የውኃ ጉድጓድና ፓምፕ የተገጠመለት የውኃ ጉድጓድ በሚገኝበት አካባቢ ላሉ ለውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ኮሚቴዎች ጭምር ነው፡፡
4. ለሕብረተሰብ አገልግሎት እየሰጡ የሚገኙ የምንጭ ውኃ ጥቅል እይታ የብክለት ስጋት ችግሮችና ሊወስዱ የሚችሉ ተግባራት የሚያስረዳ ነው፡፡ ይህም በተራ ቁጥር 3 ላይ የተገለፁት ተመሳሳይ ችግሮች የሚያካትት ሲሆን የምንጠቀመው የምንጭ ውኃ አካላት ባሉበት ቦታ ነው፡፡
5. ለሕብረተሰብ አገልግሎት እየሰጡ ያሉት የቧንቧ ዝርጋታ/ማከፋፈያ ጥቅል እይታ የብክለት ስጋት ችግሮችና ሊወስዱ የሚችሉ ተግባራት የሚያስረዳ ርዕስ ነው፡፡ ይህም በተራ ቁጥር 3 ላይ የተገለፁት ተመሳሳይ ችግሮች የሚያካትት ሲሆን የምንጠቀመው የቧንቧ ዝርጋታ/ማከፋፈያ ባሉበት ቦታ ነው፡፡
6. ይህ ፓወር ፖይንት/ፖስተር የሚያስረዳው አማራጭ ደህንነቱን የጠበቀ ውኃ አቅርቦት ዘዴን ሲሆን በተለይ ውኃን አጣርቶና አከሞ የመጠቀምን አማራጭ በሰፊው ያስገነዝባል፡፡ በፖስተሩ መሰረት ከቀበሌ ውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ቡድን ከጤና ኤክስቴንሽን ሠራተኞች፣ ከውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ኮሚቴዎች ጋር በመሆን በቤት ውስጥ የውኃ አያያዝንና ማጠራቀምን የብክለት ስጋት መወያየትና በቤት ውስጥ ውኃን አከሞ መጠቀምን አማራጭ መሆኑን ለተጠቃሚዎች ማስገንዘብ
7. የታቀዱ ተግባራትን በገንዘብ መደገፍ፡፡ ይህ ከተጠቃሚዎች የሚሰበሰበውን ገንዘብ ሲሆን ከሌሎች አካባቢ የሚገኘውንም አማራጮች ማሰብ ያስፈልጋል፡፡ ይህ ፓወር ፖይንት/ፖስተር ከቀበሌ ውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ቡድንና ከውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ኮሚቴዎች ጋር ተጨማሪ ሀብት የሚስፈልግ ከሆነ መጠቀም ይቻላል፡፡

1.5 ለብክለት ዳሰሳ የሚያስፈልጉ ቅጾች

የውኃ ተቋማትን ማለትም የውኃ ጉድጓድ፣ የእጅ ፓምፕ፣ ቧንቧ ማከፋፈያ/ዝርጋታ ወይም በቤት ውስጥ የውኃ መያዣ እቃዎች ጉብኝት ሲደረግ አልፎ አልፎ ወደ ብክለት ሊመሩ የሚችሉ ነገሮች ሊኖሩ ስለሚችሉ በጥንቃቄ መቃኘት ያስፈልጋል። ለምሳሌ የውኃ መቅጃ ባልዲ በጉድጓድ አጠገብ መሬት ላይ ተቀምጦ ሊሆን ይችላል። በተጨማሪም በጉድጓዱ አካባቢ የተጠራቀመ ፍሳሽ ውኃ ወደ ማጠራቀሚያ ሰርት ሊገባ ይችላል። ምክንያቱም የጉድጓዱ ወለል ስንጥቅ ሊኖረው ስለሚችል እንዲሁም ሰዎች ውኃ ወደ መያዣ እቃ ሲቀዱ በእጃቸው እየነካኩ ይቀዱ ይሆናል። ይህ ሁሉ ምሳሌ የንፁህ ውኃ መበክል የሚያመለክቱ ስለሆነ በቦታው ተገኝቶ መፈተሽ ተገቢ ነው። ይህ የጽዳት ቁጥጥር ቴክኒክ ያሉና የሚታዩ ችግሮችን መዝግቦ ለመያዝ ይረዳል። የመስክ ሰራተኞች በእያንዳንዱ የውኃ ተቋማት ላይ ያለውን የብክለት ችግሮችን ለመዳሰስ ያግዛል። የጽዳት ቁጥጥር ማካሄድ በውኃ ሰንሰለት ማለትም ከተፋሰስ እስከ ተጠቃሚው ድርሰ (በተፋሰስ አካባቢ፣ የውኃ አካላት (ምንጭ፣ የውኃ አቅርቦት ስርዓትና በቤት ውስጥ ውኃን ማጠራቀምና አጠቃቀም) ያለውን ከመበክል አደጋ በጠበቀ መልኩ ዳሰሳና ቁጥጥር ማድረግን ያካትታል። (Lloyd, B. and Helmer, R. 1991)

በአለም ጤና ድርጅት የጽዳት ቁጥጥር ዳሰሳ ለማድረግ የተለየ ቅጽ ተዘጋጅቶ ጥቅም ላይ ውሏል። ዕዝል 1 ይመልከቱ። ነገር ግን ይህ ቅጽ የተወሰኑ ውስንነቶች እንዳሉበት የሚታወቅ ሲሆን ለስጋቶች ደረጃ ሰጥቶ በቅደም ተከተል ማስቀመጥ ምናልባትም አሳሳችና ወደማይፈለግ አቅጣጫ ሊመራ ይችላል። ምክንያቱም አንዳንድ ስጋቶች ከሌሎቹ የበለጠ ከፍተኛ ሊሆን ይችላል። አንዳንዴ በጉድጓዱ አናት አካባቢ ግንባታው ስንጥቅ ካለው ውኃ በቀላሉ ወደ ውስጥ ገብቶ ብክለት ያስከትላል። በዓለም የጤና ድርጅት ቅጽ ላይ ይህ ችግር ብቻ ሆኖ ከተገኘ ውጤቱ የሚያመለክተው አነስተኛ ስጋት መኖሩ ነው። ነገር ግን ቀጥተኛ የሆነ ውኃ ብክለት እያስከተለ መሆኑ ስጋቱ ከፍተኛ ነው። ስለዚህ የቁጥጥሩ መዘርዘር ስጋቶችን ለመለየት አጋዥ ቢሆንም የስጋቱ ሁኔታ ደረጃ በደረጃ በተገቢው መልኩ መዳሰስ አለበት። ይህ አቀራረብ በሰንጠረዥ 1 ላይ የተመለከተው በዘርዘር አልተገለፀም። ይህም የስጋት ደረጃ መኖሩን ያመለክታል። ተጨማሪም ዘርዘር መጠይቁ በዕዝል 1 ላይ የተገለፀው ምናልባትም የስጋት ዳሰሳ በሚካሄድበት ወቅት ሊኖሩ የሚችሉትን ስጋቶች እንዳይረሱ ወይም እንዳይዘለሉ ይረዳል።

ሠንጠረዥ 1 በውኃ አቅርቦት ሥርዓት ላይ የተጠቃለለ የጽዳት ቁጥጥር ዳሰሳ

የጽዳት ስጋት	ከፍተኛ	መካከለኛ	አነስተኛ
በንዑስ ተፋሰስ አካባቢ (ከፍተኛ ስጋት፡ የብክለት ምንጭ የሆኑ ነገሮች ወደ ውኃ አካላት በቀጥታ የሚገቡ ከሆነ፣ አካባቢው በሚገባ ያልተጠበቀና ከፍተኛ የሆነ የሰው ንኪኪ ካለው)			
በየውኃ አካላት/ምንጭ (ከፍተኛ ስጋት፡ የተበከለ ውኃ በቀጥታ ወደ ውኃ አካላት ሰርጎ የሚገባ ከሆነ፣ መካከለኛ ስጋት፡ ውኃ ወደ ውስጥ የመስረግ ሁኔታ ምንም ምልክት ከሌለ እና በአካባቢው የተቅማጥ ወረርሽኝ ሪፖርት ካተደረገ)			
በውኃ ማከፋፈያ (ከፍተኛ ስጋት፡ የማሰራጨው መስመር ረግረጋማ ወይም እርጥበታማ ቦታዎችን አቋርጦ የሚያልፍ ወይም የቆሻሻ ማፋሰሻ በይ አቅራቢያ ከተዘረጋ እና የውኃ አቅርቦቱ አልፎ አልፎ የሚቆራረጥ ከሆነ)			
በውሃ ማጓጓዝና ማጠራቀም (ከፍተኛ ስጋት፡ የውኃ መያዣ ዕቃዎች በሚገባ ካልታጠቡ ወይም ንፁህ ካለሆኑ እና ከውኃ ጋር ቀጥተኛ የሆነ የእጅ ንኪኪ ከተፈጠረ)			

1.6 የሪፖርት ማቅረቢያ ቅጽ

በእዝል ሁለት ላይ የሚገኙ ቅጾች ለተለያዩ የውኃ አቅርቦት ዳሰሳ ልንጠቀማቸው እንችላለን። ከቅጹ በስተጀርባ ያለው ዋና ቁምነገር 12 ባለበለጠ ፓወር ፖይንት ሰርቶ ወደ ፖስተር መቀየር ነው። እያንዳንዱ ሰላይድ ኡ-4 መጠን ባለው ወረቀት ላይ አትሞ በአንድ ላይ በፖስተር መልክ መገጣጠም (3 ገጽ ስፋት እና 4 ገጽ ቁመት)። ይህን ፖስተር ወደ ቀበሌ በመወሰድ ከቀበሌ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ቡድን እና የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴዎች ጋር ለምናደርገው ውይይት አጋዥ ሆኖ ያገለግላል። ሌሎች ቅጾች በዕዝል 3 ውስጥ የተካተተው በንዑስ ተፋሰስ ውስጥ ያሉትን የውኃ ዳሰሳ ማጠቃለያ ሲሆን በኋላ ደግሞ በቀበሌ ውስጥ በአጠቃላይ ለሚገኙ የቀበሌ ውኃ ተቋማት የችግሩን ሁኔታ ለማየትና እርምጃዎችን ለመውሰድ የውኃ ደህንነት ዕቅድ የሚገልፅ ነው።

2. የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ

- ጭ በአንድ ማህበረሰብ ውስጥ ለሚኖር ቤተሰብ ውኃ በጣም አስፈላጊ ነው። ሆኖም ውኃ ከንፅህና ግን ውኃ ከጥራትና ከመጠን ጋር ተያይዞ በርካታ ችግሮች ሊኖሩት ይችላል። ይሁን እንጂ በጥናት ላይ የተመሠረተ ዕቅድ ማዘጋጀት ከውኃ ጋር በጠያያዝ እያጋጠሙ ያሉ የሚያጋጥሙት ችግሮችን ለማስወገድ ያስችላል።
- ጭ እነኝህን ችግሮች በሚገባ በማጥናት ሁኔታዎችን በሚፈለገው መጠን ለማሻሻል የሚያስችል እቅድ ማዘጋጀት ያስፈልጋል። ስለዚህ ይህ እቅድ የውኃ ደህንነት ዕቅድ ተብሎ ይጠራል ። የዚህ ዕቅድ ዓላማ ከውኃ አቅርቦት ጋር የተያያዙ ስጋቶችን መቀነስና የውኃ ደህንነት ዋስትናን በማህበረሰብና በቀበሌ ደረጃ ማረጋገጥ ነው።
- ጭ የወረዳ ባለሙያዎች ህብረተሰብን ለማገዝ ከቀበሌ ጋር በቅርበትና በትብብር መስራት ይጠበቅባቸዋል። የንጹህ መጠጥ ውሀ ደህንነት ሊያረጋግጡ የሚችሉ ስራዎችን በቀበሌ ደረጃ ለማከናወን ችግሮችን ይለዩና ችግር ፈቺ የሆነ ዕቅድ ማቀድ አስፈላጊነቱ አያጠያይቅም።

ማህበረሰቡ በቀበሌ ውስጥ ምን አይነት የውኃ ተቋማትን/የውኃ መገኛ ምንጮችን ይጠቀማሉ?

- ጭ በከረምት ወቅት አብዛኛው የገጠር ቀበሌ ነዋሪ ውኃን በስፋት የሚያገኙበት ቅት ሲሆን ከጠቀሜታ አኳያ
  - ውኃን ለመጠጥና ምግብ ማብሰል
  - ለግል ንፅህና/ ለመታጠብ እንዲሁም
  - ለሰብል ልማት (ጓሮ አትክል እና ለቤት እንስሳት መጠጥ ይጠቀሙበታል።

ሰዎች ከውኃ ጋር በተያያዘ ምን አይነት ችግሮች ሊገጥማቸው ይችላል?

በተደጋጋሚ ከሚከሰቱ ችግሮች መካከል፡-

- ጭ በቅድመ መከላከል ጥገና እጦትና በአስተዳደር ምክንያት አገልግሎት የማይሰጡ የውኃ ተቋማት
- ጭ አጥጋቢ አገልግሎት የማይሰጡ (አነስተኛ የውኃ መጠን የሚሰጡና ውኃን ለማግኘት ረጅም ሰዓት የሚያስጠብቁ)
- ጭ የውኃ መገኛ አካላቶች መጥፋት ወይም መድረቅ (ከጉድጓዶችና ከኩሬዎች)
- ጭ የውሃ መበከል (በውኃ ተቋማት ወይም በራሳቸው በተጠቃሚዎች የውኃ አያያዝ ጉድለት)

የተሰበረ የውኃ መስመር፣ በቂ ጥገና ያልተደረገለት

ውኃን ንጽህናው ካለተጠበቀ/ከተበከለ ምንጭ መቅዳት

ከላይ የተጠቀሱትን ችግሮች በደንብ ማየትና ማገናዘብ አስፈላጊነት፡-

ማህበረሰቡ ለሚፈልገው ዓላማ በቂና ደህንነቱ አስተማማኝ የሆነ ውኃ በማንኛውም ጊዜ እንዲያገኝ ከተፈለገ ህዝቡ የሚጠቀሙባቸውን የውኃ መገኛዎች ያሉባቸውን ችግሮች በጥልቀት ማየትና መመርመር ያስፈልጋል፡፡ በተጨማሪም ህብረተሰቡ የራሱን የቤት ውስጥ የውኃ አያያዝና አጠቃቀም ሂደት ማየት ያካትታል፡፡

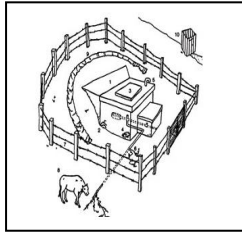
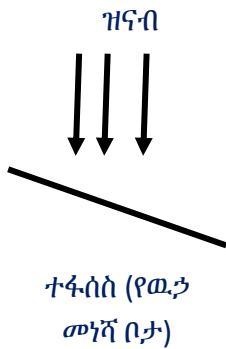
እነዚህ እያንዳንዱ የውኃ መገኛ አካላት ችግሮች ለጤና አደገኛ ከሆኑ ጉዳዮች፣ ከቴክኒክ፣ ከአሰራር፣ ከአደረጃጀት ወይም ከገንዘብ ችግር ጋር የተያያዙ ሊሆኑ ይችላሉ፡፡ ችግሮቹን በተገቢው ሁኔታ ዘርዘር አድርጎ ማየት ያስፈልጋል፡፡ ስለዚህ ለእያንዳንዱ የውኃ መገኛ ተቋም የውኃ ደህንነት አጠቃቀምአቅድ በማዘጋጀት ወደ ቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ ማሳደግ ያስፈልጋል፡፡

የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ ዋና ዋና ክፍሎች

1. በአካባቢው የሚገኙ የውኃ መገኛ ተቋማት ላይ በመጠንና በጥራት ያሉ ስጋቶች ላይ አጠቃላይ ዳሰሳ ማድረግ፡፡ ጥቅም ላይ እንዴት እየዋሉ እንዳሉም መዳሰስ፡፡
2. የውኃ ተቋማት ያላቸውን የጥራት ብቃት ፣ የጥገና፣ የተቋሙ አስተዳደር እንዲሁም የግምገማ ስርዓትን መተንተን እና
3. በዳሰሳ አስቀድሞ የተለዩ ችግሮችን ለመቅረፍ የሚያስችሉ የማህበረሰብ ወይም የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ መንደፍና የሚመለከታቸውን ፈፃሚ አካላት ኃላፊነት መለየት ናቸው፡፡

በውኃ አካላት ሰንሰለታዊ ሂደት ላይ ሊከሰቱ የሚችሉ የብክለት ሁኔታዎች

ውኃ ማሰባሰቢያ

ውኃ ማጓጓዣ

ውኃ ማከማቻ

በቤት ውስጥ ውኃን ማከም

ጭ ለትንተና ይረዳ ዘንድ የውኃ ሰንሰለታዊ ሂደቱን ማየት ያስፈልጋል። ምክንያቱም ውሃ ከመነሻው ቦታ ጥቅም ላይ እስኪውል ድረስ ባለው ሂደት ሊበክል ይችላል። ከዚህ በተጨማሪም በውኃ መጠኑ ላይ ተፅዕኖ ሊደርስም ይችላል።

ጭ ስለዚህ በሁሉም የውኃ አካላትና ሂደት ላይ ችግሮችን መለየት ተገቢ ይሆናል።

የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ ለማዘጋጀት የምንጠቀምባቸው ዋና ዋና ዘዴዎች

ጭ ሥርዓት ባለው መልኩ ችግሮችን መተንተን - ከውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ኮሚቴዎችና ከሌሎች ጉዳዩ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በመሆን የሁሉንም የውኃ መገኛ አካላትን አጠቃቀም ችግሮቻቸውን መተንተን

ጭ የአካባቢ ብክለት ዳሰሳ - ይህ ሲባል - ከባክቴሪያና ለጤና አስጊ ከሆኑ አደገኛ ኬሚካሎች ጋር በተያያዘ ሊፈጠር የሚችል አደጋ ካለ ፍተሻ ማካሄድ ። በውኃ አቅርቦት ስርዓት ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ ካለ ማጥናትና መገምገም፤

ጭ ከ ውኃ ጥራት ጋር የተያያዙ ጉዳዮችን ማጣራት/ማረጋገጥ - የጤና ኤክስፔንሽን ሰራተኞችን በደረቅና በእርጥበቃማ ወቅት ስለተቆማጥ በሽታ ክስተት መጠየቅ እና የሚቻል ሆኖ ሲገኝ የውኃ ጥራት ምርመራ ማድረግ፤

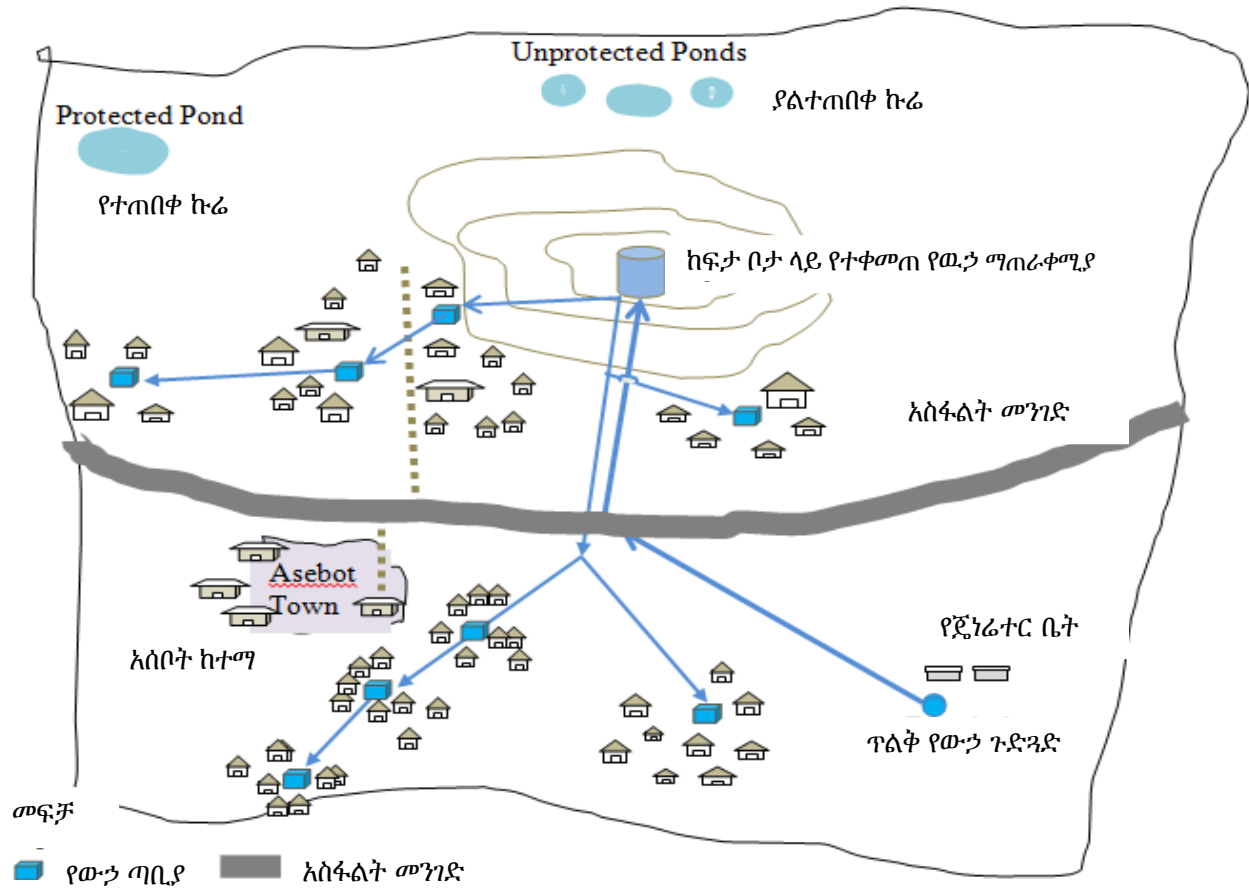

ከፍተኛ የብክለት ስጋት ያለበት ውኃ፤

ይህ የውኃ ማከማቻ ከብክለት የጸዳ ነውን?

ወጤት 1 በቀበሌው ውስጥ የሚገኙ የውኃ ተቋማት ካርታ

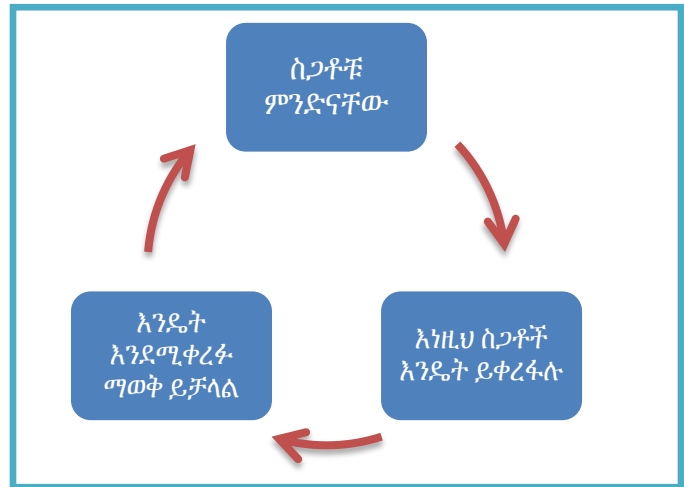

ወጤት 2- የቀበሌ የውኃ ደህንነት እቅድ አጭር ሪፖርት

የቀበሌ ስም/ የውኃ ተጠቃሚዎች ቡድን	
አጠቃላይ መረጃ	ስም፣ የህዝብ ብዛት፣ ስራ፣ የማህበረሰብ ብዛት፣ የውሃው መገኛ ስርዓት አይነት፣ የውኃ ተደራሽነት እና አጠቃቀም፣ የትምህርት ቤቶች የተወሰነ መረጃ
የእያንዳንዱ የውሃ አቅርቦት ተቋም ዝርዝር መረጃ	የውኃ ተቋም ዝርዝር ሁኔታ፣ ቴክኒካዊ ብቃት፣ የውሃ መጠንና ጥራት፣ ቀጣይነት፣ ዋጋ ቴክኒካዊ ችግሮች፣ የአስተዳደርና የገንዘብ ችግሮች
በውኃ አጠቃቀም ላይ ያሉ ስጋቶች	ውኃ በመቅዳት፣ በማጓጓዝና በቤት ውስጥ በማከማቸት ሂደት
ሊወሰዱ የሚገባቸው ጠቃሚ እርምጃዎች	ምን አይነት እርምጃዎች መውሰድ ያስፈልጋል፣ በማን እና መቼ እንኝህን እርምጃዎች ይወስዳሉ?

ትንተናና አቅድ ለማዘጋጀት ቡድን ማቋቋም ያስፈልጋል

ለእያንዳንዱ የውኃ መገኛና ስርዓት ከውኃ አጠቃቀም ጋር የተያያዙ ስጋቶችንና የመፍትሄ እርምጃዎችን መለየት ያስፈልጋል።

ይህንን ለማድረግ የቀበሌ የውኃ ደህንነት አቅድ አዘጋጅ ቡድን ያስፈልገናል። ይህ ቡድን ከተጠቃሚዎችና ከውኃ አቅርቦት፣ ከአካባቢ ጽዳትና የግልንጽህና ኮሚቴዎች ጋር ስለውኃ መጠንና ጥራት እንዲሁም ሌሎች ችግሮች ማለትም በአስተዳደር፣ በገንዘብ አያያዝ፣ በግጭቶችና በመሳሰሉት ጠቃሚ መረጃዎች ላይ የተደረገን ውይይት መስረት በማድረግ ከወረዳ ባለሙያዎች ጋር አጠቃላይ ሁኔታዎችን ይመረምራል።

ቅድሚያ የሚሰጣቸው ተግባራት

- ጫ ችግሮችና አማራጭ መፍትሄዎች ከተለዩ በኋላ የትኛው ተግባር በተጠቃሚዎች የትኛው ደግሞ በውኃ አቅርቦት፣ አካባቢ ጽዳትና የግልንጽህና ኮሚቴዎች ይተገበራል እንዲሁም የትኛው ተግባራት የሌሎችን እገዛና እርዳታ ይፈልጋል የሚለው ጉዳይ በግልጽ ማየት።
- ጫ በቀበሌ ደረጃ ቅድሚያ የሚሰጣቸው ተግባራት በግልጽ ከተለዩ በኋላ ለወረዳ አካላት የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ እንደመነሻ ሀሳብ ሆነው ሊቀርቡ ይችላሉ።

የውኃ ደህንነት ዕቅድ ሂደቱን ወደፊት ለማራመድ የሚያስፈልጉ ጉዳዮች

- ጫ የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ እንደሚያስፈልግና አጠቃላይ ኃላፊነቱን ማን ይውሰድ በሚለው ላይ መስማማት
- ጫ በወረዳ ደረጃ የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ ሂደቱን የሚመሩ ቡድን ማቋቋም
- ጫ የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ አስፈጻሚ ከ4-6 አባላት ያሉት ቡድን በማቋቋም ከወረዳ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና ግልንጽህና ቡድን ጋር በመተባበር እንዲሰሩ ማድረግ ።
- ጫ የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ በዳሰሳ ጥናት መስረት በተለይ በንዑስ ተፋሰስ አካሄድ ደረጃ በደረጃ ተግባራዊ ማድረግ
- ጫ ለውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግልንጽህና ኮሚቴ አባላት፣ ለጤና ኤክስፔንሽን ሠራተኞችና ለሌሎች ወሳኝ ባለድርሻ አካላት የዳሰሳ ውጤት ሪፖርቶችን ማቅረብና የድርጊት መርሃ ግብሮችን ማዘጋጀት
- ጫ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ ለቀበሌና ወረዳ ለውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግልንጽህና ቡድን ሪፖርት ማድረግና ቅድሚያ የሚሰጣቸውን ተግባራት መለየት
- ጫ የሚከናወኑ የውኃ ደህንነት ስራዎችን መከታተል።

3. የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅ ቡድን

በአንድ ማህበረሰብ ውስጥ ለሚኖር ቤተሰብ ውኃ በጣም አስፈላጊ ነገር ነው። ይህም ሆኖ ግን ውኃ ከጥራትና መጠን ጋር ተያይዞ ችግሮች ሊኖሩት ይችላሉ። ከዚህ ሌላ ከአሰራር፣ ከጥገና፣ ከአስተዳደር (ከገንዘብ) እንዲሁም ከንጹህ ውሀ አያያዝና አጠቃቀም ጋር በተያያዘም ችግሮች ሊኖሩ ይችላሉ።

እነዚህን ችግሮች ለመቅረፍ ደግሞ ቀበሌ ላይ የውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅ ቡድን ተቋቁሟል። ይህ ቡድን ከተለያዩ ባለድርሻ አካላት ማለትም ከውኃ አቅርቦት፣ ከአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ኮሚቴዎች፣ ከጤና ኤክስቴንሽን ሰራተኞች፣ ከመምህራን ወዘተ. የተዋቀረ ቡድን ነው።

ይህ ቡድን ከወረዳ ውኃ፣ ማዕድንና ኢነርጂ፣ ከጤና ጽ/ቤቶች ባለሙያዎች፣ ከማህበረሰቡ በተለይም ደግሞ በአሰራሩና በአስተዳደር ስርዓቱ ላይ በቀጥታ ከሚሳተፉ የህብረተሰብ አካላት ጋር በመረዳዳት ለውኃ ደህንነት አስጊ የሆኑ ነገሮችን በመዳሰስ ሁኔታውን ለማሻሻል የሚረዱ ስራዎችን ይለያል።

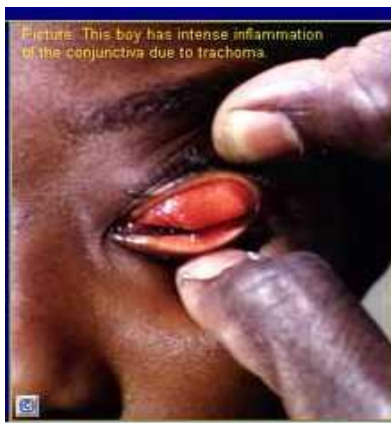
በቂና ደህንነቱ የተጠበቀ ውኃ ለምን ያስፈልገናል?

ጭ ሰዎች በቂ ውኃ ለመጠጥ፣ ምግብ ለማብሰል፣ ለመታጠብ፣ የተለያዩ ነገሮችን ለማጠብ እንዲሁም ለእንስሳትና አትክልት ያስፈልጋቸዋል።

ጭ በተለይ ለመጠጥና ምግብ ለማብሰል የሚውለው ውኃ ጥራቱ አስተማማኝ እንዲሆን ያስፈልጋል። ለሌሎች አገልግሎት የምንጠቀምበት የውኃ ጥራት ግን ዝቅተኛ ሊሆን ይችላል።

ይህ ውኃ የተገኘው አስተማማኝ ከሆነ ቦታ ቢሆንም በቆሻሻ ጨርቅ የተከደነ በመሆኑ ለመጠጥነት አስተማማኝ ሊሆን አይችልም።

Picture: This boy has intense inflammation of the conjunctiva due to trachoma.

ተቅማጥና የአይን በሽታን ለማስወገድ በቂ የሆነ ውኃ ለግል ንጽህና ያስፈልጋል።

የቀን የውሃ ፍጆታ (የአለም ጤና ድርጅት)

ለመጠጥ/ለምግብ ማብሰያ 5ሊትር/በነፍስ ወከፍ/በቀን

ለሌሎች አገልግሎት 15ሊትር/በነፍስወከፍ/በቀን

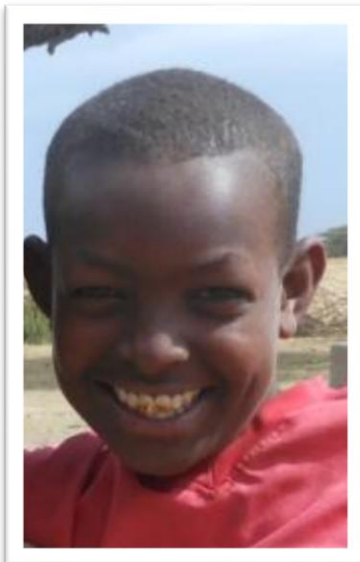
በኢትዮጵያ በገጠር ያለው የውኃ አቅርቦት : 15 ሊትር/በነፍስወከፍ/በቀን -ከተገነባ የውኃ ተቋም በ1.5ኪ.ሜ ርቀት ውስጥ (4 ጀሪካል/5አባላት ላሉት ቤተሰብ/በቀን)

የውኃ መበከል ለበሽታ መንስኤ ሊሆን ይችላል??

ጭ ባክቴሪያ (ከሰውና እንስሳት አይነምድር የሚመነጭ) በሚጠጣ ውሃ ውስጥ ወይም በሚገባ ያልታጠበ አትክልትን ሰዎች ሲመገቡ ከውኃና ከምግቡ ጋር አብሮ ወደ ሰው ሰውነት በመግባት በሽታን ሊያስከትል ይችላል። ለምሳሌ ተቅማጥ

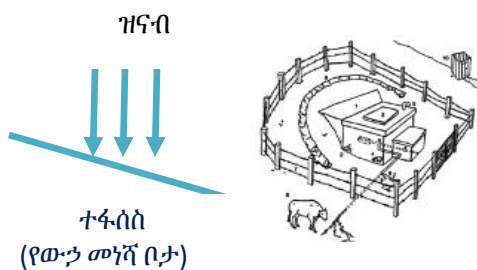
ጭ ኬሚካል (የፍሎራይድ መጠን በውኃ ወስጥ መብዛት)
- እርሻ ላይ የተለያዩ ማዳበሪያዎች፣ ፀረ-ተባዮችን/ ነፍሳትንና አረምን ለማጥፋት የምንጠቀምባቸው አደገኛ ኬሚካሎች

በኢትዮጵያ ከተቅማጥ ጋር በተያያዘ በሽታ በየዓመቱ እድሜያቸው ከአምስት አመት በታች የሆኑ ህጻናት በአማካይ 38,500 ሕይወታቸው ያልፋል።

(የኒሴፍ፣ 2013)

ስንሰለታዊ የውኃ አፈጣጠር ሂደት እንዴት ነው?

ውኃን ማሰባሰብ

ውኃን ማጓጓዝ

ውኃን ማከማቸት

በቤት ውስጥ ውኃን ማከም

ጭ ውኃ ከመነሻው ከተፋሰሱ ጥቅም ላይ እስኪውል ድረስ ባለው ሂደት ውስጥ ሊበከል ይችላል። ከዚህ በተጨማሪ በሚገኘው የውኃ መጠን ላይ የከፋ ተፅእኖ ሊደርስም ይችላል።

ጭ ስለዚህ ሁሉንም የውኃ መገኛ አካላት ተከትሎ ችግሮችን መለየት ያስፈልጋል።

የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅ ቡድን ተግባር

- ጭ ከወረዳ ባለሙያዎች ጋር በመሆን የውኃ አቅርቦት ሁኔታን መዳሰስ እና ዋነኛ ስጋቶችን መለየት ፡፡ (ይህ ደረጃ በደረጃ ንዑስ ተፋሰስን መሰረት አድርጎ መስራት)
- ጭ በቀበሌው የሚገኙ ሕብረተሰቡ የሚጠቀሙባቸውን የተለያዩ የውሀ አውታሮችን ሁኔታና የገጠሙ ችግሮች የውኃ ምንጮችን በሚመለከት አጭር ሪፖርት ማዘጋጀት፤
- ጭ ሪፖርቱን በመጠቀም ከተጠቃሚዎችና ከውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ኮሚቴዎች ጋር ተለይቶ በተገኙ ስጋቶች ላይ መወያየት እንዲሁም ሁኔታዎችን ለማሻሻል የሚያስችሉ ስራዎችን መለየት በአተገባበሩ ላይም መስማማት፤
- ጭ ሪፖርቱን ማጠናቀቅና ከቀበሌ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ቡድን ጋር በመወያየት በቀበሌ ደረጃ በውኃ ደህንነት ዙሪያ በሚተገበሩ ጉዳዮች ላይ ወዲያውኑ መስማማት፤
- ጭ ስምምነት የተደረሰባቸውን ስራዎች እንዲተገበሩ ሁኔታዎችን ማመቻቸትና መከታተል፤
-

የቀበሌ የውኃ ተቋማትን የሚያሳይ ካርታ

ያለንን መረጃ እንመልከት(በምሳሌው መሰረት የቀበሌያችንን መረጃ እናስቀምጥ)

ዝርዝር	መረጃ
ሥም	ፋዮ ቀበሌ
የሕዝብ ብዛት	2695 (በግምት)
ዋና የሥራ ዘርፍ	ከፊል አርብቶ አደር
የውኃ አቅርቦት አይነት	ጥልቅ የውኃ ጉድጓድ (በሞተር የተቆፈረ) 3 የውኃ ጣቢያ ያለው 3 ወቅታዊ የሆኑ ኩሬዎች (አራት ወራት ብቻ የሚያገለግሉ)
የውኃ ተደራሽነት ከመቶ እጅ (15 ሊትር/በነፍስ ወከፍ/ በቀን የውኃ አቅርቦት በ1.5 ኪ.ሜትር ክልል ውስጥ)	22 በመቶ (ብዙዎች ከ1.5ኪ.ሜ በላይ ይጓዛሉ) ስለዚህ ይፋዊ የሆነ ተደራሽነት የለም፡፡
የውሃ ሽፋን (ጥራቱን የጠበቀ የተሻሻለ የውኃ አቅርቦት ያገኙ ከመቶ እጅ	100 ፐርሰንት በበጋ ጊዜ የውኃ ተቋማትን ይጠቀማሉ፡፡ በእርጥበት ጊዜ ግን ከዚህ ቁጥሩ በትንሹ ያነሳል
በትምህር ቤት	ምንም የውኃ አቅርቦት የለም

የሚፈለጉ በቀበሌው ውስጥ የሚገኙ የውኃ ተቋማት መረጃ

የቀበሌው ወይም የውኃ ተጠቃሚዎች ማህበረሰብ ቡድን ስም (ንዑስ ተፋሰስ)	
የእያንዳንዱ የውኃ አቅርቦት ተቋም ዝርዝር መረጃ	የውሃ ተቋም ዝርዝር ሁኔታ፣ ቴክኒካዊ ብቃት፣ የውሃ መጠንና ጥራት፣ ቀጣይነት፣ ዋጋ
	ቴክኒካዊ ችግሮች፣ የአስተዳደርና የገንዘብ ችግሮች
በውኃ አጠቃቀም ላይ ያሉ ስጋቶች	ውሃ በመቅዳት፣ በማጓጓዝና በቤት ውስጥ በማከማቸት ሂደት
በዚህ መረጃ መሠረት የተጻፈ አጭር ሪፖርት ከተጠቃሚዎች፣ ከጤና ኤክስቴንሽን ሠራተኞች፣ ከውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ኮሚቴዎች ጋር በመሆን ችግሮችን ለመለየትና ለንወስዳቸው በሚገቡ አስፈላጊ እርምጃዎች ላይ ለመስማማት እንጠቀምበታለን፡፡	
ሊወሰዱ የሚገባቸው ጠቃሚ እርምጃዎች	ምን አይነት እርምጃዎች መወሰድ ያስፈልጋል፣ በማን እና መቼ እርምጃዎች ይወስዳሉ

የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅ ቡድን ሊከተሉ የሚገባቸው ዋና ዋና መንገዶች (1)

- ጭ ማህበረሰቡ የሚጠቀምባቸው ማንኛውንም የውኃ አካላት መዘርዘራቸውን ማረጋገጥ (በስም፣ በቦታ፣ በአይነት፣ የውኃ አቅርቦት ጊዜ፣ በደረቅና በእርጥበት ወቅት የሚሰጡትን የአገልግሎት አይነት)
- ጭ የውኃ ተቋማትን ዳሰሳ ማካሄድ (የግንባታውን ብቃት፣ የውሃ ጥራትና መጠን) እንዲሁም ከመበከል፣ ከመሰበር፣ ከጎርፍ፣ ከተጠቃሚዎች ግጭት፣ ከአስተዳደርና የገንዘብ አያያዝና አጠቃቀም ችግሮች ጋር በተያያዘ ሊከሰቱ የሚችሉ ስጋቶችን መለየት፣
- ጭ በጉዳዩ ላይ ከውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንጽህና ኮሚቴዎች፣ ከውኃ ተጠቃሚዎች ወዘተ ጋር ለመወያየት ሪፖርት ማዘጋጀት፣

የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅ ቡድን ሊከተሉ የሚገባቸው ዋና ዋና መንገዶች (2)

- ጭ ለእያንዳንዱ የውኃ ስርዓት መፍትሄ የሚሆኑ ተግባራትን መለየት (የውኃ ተቋም መልሶ ጥገና፣ የቅድመ መከላከል ጥገና፣ የውኃ አስተዳደርን ማጠናከር፣ ስልጠና፣ ተጠቃሚዎችን ስለውኃ አያያዝ ወይም በቤት ውስጥ ውሃን ስለማከም ዘዴ መረጃ መስጠት/ማሳወቅ፣
- ጭ ከወረዳ ጋር በመመካከር ደህንነቱ አስተማማኝ የሆነ በቂ የውኃ አቅርቦት በማንኛውም ጊዜ እንዲረጋገጥ ቅድሚያ የሚሰጣቸውን ተግባራት መለየት፣
- ጭ በተናጠል የውኃ ተቋማት እና በቀበሌ ደረጃ ቅድሚያ የሚሰጣቸውን ተግባራት በሚያሳይ መልኩ የድርጊት መርህ ግብር ማዘጋጀት፡፡ የመርህ ግብሩም ዋና ተዋናዮችን፣ ተባባሪ ወገኖችን፣ ተፈላጊ ሀብትና የሥራ ማጠናቀቂያ ጊዜ እንዲያካትት ማድረግ፡፡
- ጭ በእቅዱ ላይ ከቀበሌ አመራሮችና ከወረዳ ባለሙያዎች ጋር መወያየት፣
- ጭ እቅዱን ወደ ተግባር እንዲለወጥ ግፊት ማድረግ ፣ አተገባበሩንም መከታተል፣

ከተጠቃሚዎች ጋር ያለ ግንኙነት

- ጭ ተጠቃሚዎች ለቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅ ቡድን የሚሆን ጠቃሚ መረጃ ሊኖራቸው ይችላል፡፡
- ጭ ተጠቃሚዎች በማህበረሰብ የሚተዳደር ፕሮጀክት አሰራር መሠረት የውኃ ተቋሙ ባለቤቶች በመሆናቸው በአገልግሎቱ መርካታቸው ሊረጋገጥ ይገባል፡፡
- ጭ ተጠቃሚዎች ስለአጠቃላይ የውኃው አውታር አሰራር ፍትህዊነት ግልጽ መረጃ በየጊዜው ሊያገኙ ይገባል ፡፡
- ጭ ሕብረተሰቡ የሚጠቀሙባቸው የውኃ አካላት ደህንነታቸው አስተማማኝ እስካልሆነ ጊዜ ድረስ ተጠቃሚዎች በቤታቸው ውኃን እያከሙ የሚጠቀሙበትን አማራጭ ዘዴ ማሳወቅ ይገባል፡፡
- ጭ የውኃ ተቋሙን የአገልግሎት አሰጣጥ ብቃት ለማሻሻል የተጠቃሚዎች አስተያየት መቀበል በጣም ጠቃሚ ነው፡፡

ውጫዊ ድጋፍ

- ጫ በቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ ዝግጅት ወቅት በድኑ አስፈላጊውን የሙያ ድጋፍ ከሚመለከታቸው የወረዳ ባለሙያዎች ማግኘት ይችላሉ።
- ጫ ለቀበሌና ለተለያዩ የውኃ ተቋማት የውኃ ደህንነት ዕቅድ የማሻሻያ ትግበራ በውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴዎችና በማህበረሰቡ ሊሰሩ ይችላሉ። ነገር ግን ከአቅማቸው በላይ ለሚሆኑ ሌሎች ስራዎች ከሚመለከታቸው አካላት ሙያዊ ድጋፍ ሊያስፈልጋቸው ይችላል።

4 የጉድጓድ እና የፓምፕ የውኃ ደህንነት ዕቅድ

የክርስ ምድር ውኃ ወጥቶ ለአገልግሎት የሚውለው በመለስተኛ ወይም በጥልቅ ጉድጓድ ሲሆን በሞተር ወይም ያለ ሞተር እገዛ ነው።

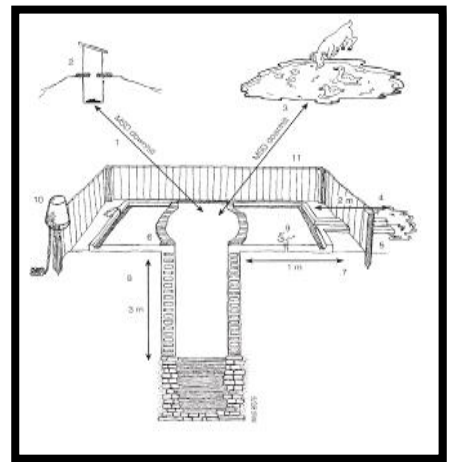
የክርስ ምድር ውኃ በጣም ጥሩ ጥራት ያለው የውኃ መገኛ ሲሆን በሽታን ሊያመጡ ከሚችሉ ባክቴሪያዎች የነፃ ነው። እንዲሁም ከፍተኛ ይዘት ላላቸው ኬሚካል ብክለት የተጋለጠ አይደለም።

ይህ ማለት ሁልጊዜ የክርስ ምድር ውኃ ምንም አይነት የብክለት ችግር የለውም ማለት ስላልሆነ ተገቢውን የጥራት ቁጥጥር ማድረግ ያስፈልጋል።

ከፍት የሆነ መለስተኛ ጥልቅ የውኃ ጉድጓድ የብክለት ስጋት

መለስተኛ በሆነ ጥልቅ ጉድጓድ አካባቢ የሚገኘው የተበከለ ውኃ ወደ ውስጥ በመስረግ ውኃውን ሊበክል ይችላል።

- ✦ መለስተኛ ጥልቅ የውኃ ጉድጓድ ዙሪያ ያሉትን ለባክቴሪያ መፈጠር ምክንያት የሆኑትን ጉዳዮች በጥሞና መመልከት ተገቢ ይሆናል። ለምሳሌ ሽንት ቤት በአቅራቢያ መኖሩን ወይም ንፅህናው በደንብ ያለተጠበቀ ኩሬ እንዲሁም በተጨማሪም ከእርሻ አካባቢ እየታጠቡ ወደ ጉድጓድ የሚገቡ በካይ ከሚካሉትን ለምሳሌ የማዳበሪያ፣ የፀረ ተባይና የአረም መድሃኒቶችን ቅርቶችን ማስተዋል ያስፈልጋል።
- ✦ በግልፅ ከሚታወቁ የብክለት ችግሮች መካከል ንፅህናውን ባልጠበቀ ቆሻሻ ባሊዲ ወይም ገመድ ከጉድጓድ ውኃ መቅዳት፣ መለስተኛ ጥልቅ ጉድጓዱ አፍ አካባቢ የመስጠቅ እና ሌላው የጉድጓዱ መድረቅ ዋነኞቹ የብክለት ምንጮች ናቸው።

አንዳንዶቹ አስጊ ሁኔታዎች ለመከላከል ከባድ ቢሆኑም በቤት ውስጥ ውኃን አከም መጠቀም፣ ከፍት የሆነውን መለስተኛ ጥልቅ የውኃ ጉድጓድ ቦታውን መቀየርና ለጉድጓዱ ፓምፕ መግጠም አስፈላጊ ይሆናል።

ከፍት የሆነ መለስተኛ ጥልቅ የውኃ ጉድጓድ የብክለት ስጋት (2)

- ✦ በጉድጓዱ አጠገብ ወደ ውስጥ የሚሰርግ የተበከለ ቆሻሻ (ሽንት ቤት) ከጉድጓዱ በላይ በ25 ሜትር ላይ ሽንት ቤት ካለ (የውኃውን ጥራት ምርመራ/ፍተሻ ማድረግ እጅግ ተገቢ ነው።)
- ✦ በቀጥታ የተበከለ ነገር ወደ ጉድጓዱ ውስጥ የሚያስገባ ቀዳዳ መኖሩን
- ✦ ከቆሻሻ ውኃ መቅጃ ባልዲና ገመድ የሚመጣ ብክለት
- ✦ በአካባቢ ያለ የኬሚካል ብክለት (ከእርሻ ማሳ ታጥቦ ወደ መለስተኛ ጥልቅ ጉድጓዱ አፍ አካባቢ የሚመጣ ወይም በአፈር ውስጥ ስረጎ ከክርስ ምድር ውኃ ጋር የሚቀላቀል።
- ✦ ምናልባት የውኃ በበጋ ወራት ሊደርቅ ይችላል

ሊወሰዱ የሚገባ እርምጃ

- ✦ በጉድጓዱ አካባቢ የቆሻሻ ማስወገጃ በዮችን መስራት፤
- ✦ በጉድጉጉ አፍ አካባቢ የሚገኙ ቀዳዳዎችን/ስንጥቆችን መጠገን፤
- ✦ የውኃ ጉድጉዱን አፍ መከድን፤
- ✦ የውኃ መቅጃ እቃዎችን (ባሊዲና ገመድ የመሳሰሉትን) በንፅህና ጠብቆ ከቆሻሻ ጋር እንዳይገናኙ ማድረግ (ውኃንና ፓምፑን በቆሻሻ እጅ አለመንካት)
- ✦ በቤት ውስጥ ውኃን አከሞ የመጠቀም ልምድን ማስፋፋት፤
- ✦ የደረቁ የመለስተኛ ጥልቅ የውኃ ጉድጓዶች ቢኖሩም ለተጨማሪ የውኃ ምንጭነት አስፈላጊ ናቸው ነገር ግን በከፊል ተጨማሪ አማራጮችን ማየት ያስፈልጋል ።
- ✦ ለምሳሌ የጉድጉዱን ጥልቀት መጨመር (በእጅ ወይም በማሽን) መቆፈር እና ሌሎችም

ፓምፕ የተገጠመለት መለስተኛ ጥልቅ የውኃ ጉድጓድ የብክለት ስጋት

ፓምፕ የተገጠመለት መለስተኛ ጥልቅ የውኃ ጉድጓድ በምንም ዓይነት በቀጥታ ከውኃ ጋር የሚገናኝ ነገር ስለሌለው የሚኖርውም የብክለት ደረጃ አነስተኛ ነው። ይህ የሚሆነው ግን ፓምፑ ምንም ከቆሻሻ ጋር፣ ከእንስሳት ኒኪኪና ቆሻሻ ውኃ ወደ ጉድጓዱ ውስጥ ተመልሶ ካልገባ ወይም ካለተገናኘ ብቻ ይሆናል። ሌሎች ከመለስተኛ የጥልቅ ጉድጓድ ውኃ ጋር የተዛመዱ አስጊ ብክለቶች ተመሳሳይ ናቸው።

ከፓምፑ የፈሰሰው ውኃው በፓምፑ መግጠሚያ ወይም በጉድጉዱ አፍ ተመልሶ ወደ ውስጥ የሚገባ ስለመሆኑ ከውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴዎች ጠይቆ ሆኔታውን መርዳት ያስፈልጋል።

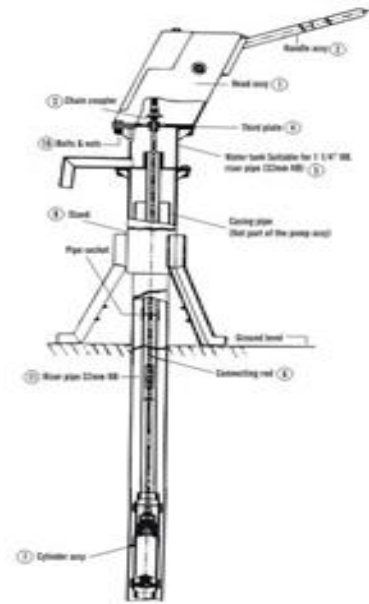
የእጅ ፓምፕ የተገጠመለት ጥልቅ የውኃ ጉድጓድ የብክለት ስጋት

በባክቴሪያ አማካኝነት የሚፈጠር አሰጋ የውኃ ብክለት በጥልቅ የውኃ ጉድጓድ ላይ አነስተኛ ነው

ይህ የሚሆነው ግን ምንም ዓይነት በጉድጓዱ አካባቢ የተበከለ ውኃ ወደ ውስጥ ሰርጎ የማይገባ ከሆነ ብቻ ነው። በሌላ መልኩ በጥልቅ የውኃ ጉድጓድ ውስጥ የሚገኙ ኬሚካሎች ችግር ሊሆኑ ይችላሉ(ፍሎራይድ፣ የእርሻ ግብዓቶች እንደ ማዳበሪያ፣ ፀረ ታባይና የአረም መድሃኒቶች የመሳሰሉት)። የውኃ ጥራት ፍተሻ ማካሄድና የጥልቅ ጉድጓድ ውኃ ከየት አካባቢ እንደ ተሳበ ማወቅ ያስፈልጋል (ምላልባት ከሩቅ አካባቢ ሊሆን ይችላል)።

የውኃ መጠን በተጨማሪ ችግር ሊሆን ሲለሚችል ተጠቃሚ ሕበረትሱብን መጠየቅ ያስፈልጋል ። ለምሳሌ የውኃ እጥረት አንዳለ፣ ውኃ ከፓምፕ ለመውረድ ረዘም ላለ ሰከንደ/ደቂቃ አንድሚቆይ። ይህ ድግሞ የሚያመለክተው ደካማ የሆነ የጥገና ሥርዓት አንዳለና በተጨማሪም የውኃው ወለል ዝቅ ማለቱን ሊጠቁመን ይችላል።

የውኃውን ኬሚካል ይዘት ለማወቅ በላብራቶሪ ምርመራ ማድረግ ያስፈልጋል።

ከገመድ የውኃ ፓምፕ ጋር የተያያዘ የብክለት ስጋት

- ✦ የጉድጓዱ ግርግዳ ከመሬቱ ወለል በታች መሆን፤
- ✦ ገመዱን በቆሻሻ እጅ መንካት፤
- ✦ በጥገና ጊዜ የሚከሰት ብክለት፤
- ✦ ተደጋጋሚና ወቅቱን ጠብቆ አለመጠገን፤
- ✦ በአመቱ ውስጥ በከፊል የውኃ እጥረት መከሰት

ሊወሰዱ የሚገባ እርምጃዎች

- ✦ የጉድጓዱ ግርግዳ ከመሬቱ ወለል በላይ መሆኑን ማረጋገጥ
- ✦ የገመድ ፓምፑን ገመድ ከእጅ ንኪኪ መጠበቅ
- ✦ ከጥገና በኋላ የጉድጓዱን ውኃ በመድሃኒት ማከም /ክሎሪን መድኃኒት መጨመር
- ✦ በቤት ውስጥ ውኃን ማከም
- ✦ የገመድ ፓምፑ የጥራት ችግር ካለበት በአምራቹ ላይ ተገቢውን የእርምጃ እርምጃ መውሰድ

የገመድ ፓምፑ ውኃ ምርት ለአመቱ በቂ የማይሆን ከሆነ ሌላ የውኃ አማራጮችን መፈለግ ተገቢ ይሆናል።

ከእጅ ፓምፕ ጋር የተያያዘ የብክለት ስጋት

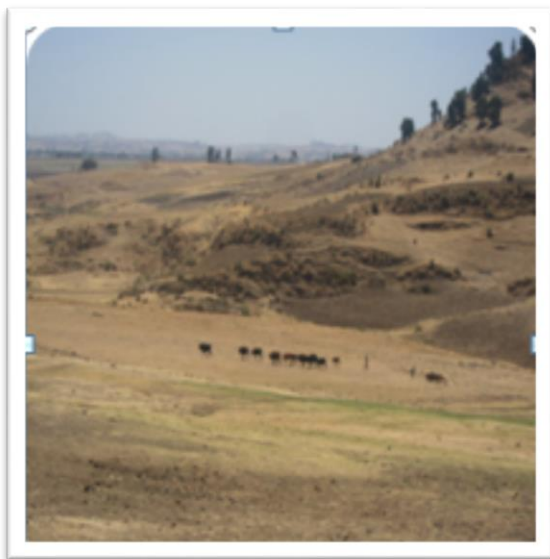
- ✦ የእጅ ፓምፕ ጉድጓዱ ግርግዳ (Apron) ወደ ውስጥ የሚገባውን ውኃ መከላከል ሲያቅተው፤
- ✦ ውኃውንና ማጥለያውን በቆሻሻ እጅ መነካካት፤
- ✦ በጥገና ጊዜ የሚከሰት ብክለት፤
- ✦ ደካማ የጥገና ሥርዓት መኖርና በወቅቱ አለመጠገን፤
- ✦ በአመቱ ውስጥ በከፊል የውኃ እጥረት መከሰት፤
- ✦ ቁጥሩ የበዛ ተጠቃሚዎች (ውኃ ለመቅዳትረጅም ወረፋ መጠበቅ፤ ይህ ደግሞ የአካባቢ ብክለትን ሊያስከትል ይችላል)

ሊወሰዱ የሚገባ እርምጃዎች

- ✦ ተገቢ የሆነ የጉድጓዱን ግርግዳና ወለል (Apron) መጠገንና ምንም ዓይነት ቀዳዳዎች አለመኖሩን ማረጋገጥ
- ✦ ከጥገና በኋላ ውኃውን ማከም /ክሎሪን መድኃኒት መጨመር
- ✦ በቤት ውስጥ ውኃን ማከም
- ✦ መከላከልን መሰረት ያደርገ የጥገና ስርዓትን ማሻሻል
- ✦ የክትትል ስራዎችን አጥናከር ማካሄድ
- ✦ ተጨማሪ የውኃ ተቋምና የውኃ ጣቢያዎችን መገንባት

ቀጣይነት ያለው የአጭርና የረጅም ጊዜ የንፁህ የመጠጥ የውኃ አቅርቦት ዋስትና የሚረጋገጥበትን ዘዴ ማፈላለግ (ከወረዳ ውኃ፣ ማዕድንና ኢነርጂ ጽ/ቤት ጋር በመተባበር)

የአጭርና የረጅም ጊዜ የንፁህ የመጠጥ ውኃ አቅርቦት ዋስትናን ማረጋገጥ

- ✦ የከርሰ ምድር ውኃ መገኛው መንገዱ የዝናብ ውኃ ወደ መሬት ውስጥ ስርጎ ሲገባ የከርሰ ምድሩን የውኃ ወለሉ ሲጨመር ነው። በቂ ያልሆነ ዝናብ የሚዘገብ ከሆነ ወደ ከርሰ ምድር የሚገባ ውኃ መጠኑም አነስተኛ ይሆናል ። በተጨማሪም የአካባቢው ተፋሰስና የመሬት አጠቃቀም አሉታዊ መልኩ እየተከሰተ ከሆነ ወደ ውስጥ ስርጎ በሚገባው የዝናብ ውኃ መጠንና ጥራት ላይ ተፅዕኖ ያመጣል። የዚህ ችግር መገለጫው ምናልባትም የከርሰ ምድር ውኃ ወለሉ ስለሚቀንስ የውኃ ልቀቱ ወይም ፓምፑ በበጋ ወራት ውኃ የመሳብ ኃይሉ ዝቅተኛ ይሆናል።

ሊወሰዱ የሚገባ እርምጃ

ቀ ይህ ግለሰብ ወይም የማህበረሰብ ችግር ላይሆን ይችላል። በመሆኑም የሚያስፈልገው እርምጃ የተቀናጀ የተፋሰስ ልማት መተግበርና ማሻሻል ነው።

የወረዳውና የክልል ውኃ ህብት ቢሮ በየጊዜው ያለውን የአካባቢው የተፋሰስ ለውጥን መገምገም ይጠበቅባቸዋል

የሕብረተሰብ መሠረታዊ የውኃ አቅርቦት መረጃ

ይህንን መረጃ መመዝገብ ለቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅ ቡድን የመጅመሪያ ቁልፍ ተግባር ነው ።

ስም	ዳደቸ ማህበረሰብ
የህዝብ ብዛት	2000 ሕዝብ በጣም ውስን በሆነ የእድገት ደረጃ ላይ የሚገኝ
ሥራ	ጥምር ግብርና
የውኃ ተቋማት ዓይነት	7 የጎለበተ ምንጭ (4ቱ ማጠራቀሚያዎች ያሉትና የቧንቧ መክፈቻዎች የተሰበሩ (የማይሰሩ) - ወንዝና ለከብቶች ውኃ መጠጫ ማጠራቀሚያና ለቤት ውስጥ አገልገሎት - አንድ ጥልቅ የውኃ ጉድጓድ የእጅ ፓምፕ የተገጠመለት
የውኃ ተደራሽነት (በ1.5 ኪ.ሜ. ውስጥ)	አብዛኛው ሕብረተሰብ የውኃ አቅርቦቱን በ1.5 ኪ.ሜ. ርቀት ክልል ውስጥ ያገኛል
የንፁህ መጠጥ ውኃ አቅርቦት በመቶኛ	80%ቱ ተጠቃሚው ሕብረተሰብ የመጠጥ ውኃውን የሚያገኘው ከጎለበተ ምንጭ ወይም የእጅ ፓምፕ ከተገጠመለት ጥልቅ የውኃ ጉድጓድ ነው። ነገር ግን የጎለበተው ምንጭ በበጋ ወራት የውኃ ምርቱ ዝቅተኛ ነው። እንዲሁም የእጅ ፓምፑ ችግር ያለበት ነው።
ትምህርት ቤቶች	ምንም ዓይነት የውኃ አቅርቦትና ማጠራቀሚያ አገልገሎት በትምህር ቤቱ ግቢ ውስጥ የለም
የጤና ተቋማት	ምንም ዓይነት የውኃ አቅርቦትና ማጠራቀሚያ አገልገሎት በጤና ተቋሙ ግቢ ውስጥ የለም

የእጅ ፓምፕ የተገጠመለት ጥልቅ የውኃ ጉድጓድ የዳሰሳ ጥናት፡

ተቋም 1	ጥልቅ ውኃ የጉድጓድ
ዝርዝር መረጃ	በ2002 በኢትዮጵያ መንግስት ወጪ የተገነባ፤ የጉድጓዱ ጥልቀት 100 ሜትር፤ የፓምፑ ጥልቀት 30 ሜትር፤ የጉድጓዱ አንገት (Apron) ከፍ ብሎ የተሰራና የጎርፍ መከላከያ ያለው፤ ኢንዱያ ማርክ 2 ፓምፕ
የተቋሙ ቴክኒክ ብቃት	ከተገነባ 3 አመት እድሜ ያለው፤ የጥገና ችግር ያለበት (የቧንቧው መገጣጠሚያዎች የሚያፈሉ (ውኃው የሚወርዳው በ4 መክፈቻ ብቻ ነው) ጎሚኒዎቹ በመበላታቸው ውኃ ያፈሳሉ፤ ተጠቃሚዎቹ እንዳስገዘቡ ከሆነ ውኃ ለመቅዳት ረጅም ጊዜ እንደሚፈጅባቸው፤ የተቋሙ አጠር የፈራረሰ ነው።
የውኃ መጠን	ተጠቃሚዎች ውኃ ለመቅዳት ከአንድ ሰዓት በላይ ወረፋ ይጠብቃሉ (ይህን ችግር የውኃ ፓምፑን በመጠገን ማሻሻል ይቻላል ነበር። ቢሆንም ይህ ብቻ በቂ አይደለም)
የውኃ ጥራት	ጥሩ ጣዕም፤ ምንም ሽታ የሌለው፤ ምንም ዓይነት የፍሎሪድ ኬሚካል ምልክት በአካባቢው የማይታይ፤ የጽዳት/የጤና ቁጥጥር እንደሚያመለክተው የጉድጓድ ክዳን ሰንጥቅነት ያለው፤ ውኃ ሲቀዳ የብክለት ስጋት መኖሩን ይጠቁማል (ቆሻሻ የሆኑ የውኃ ማጥለያና መያዣ እቃዎች)፤ ማጓጓዣና ንፅህናው ያልተጠበቀ የውኃ ማስቀመጫዎች/ማጠራቀሚያዎች የውኃ ጥራት ችግር የሰጋት ምንጭ ናቸው። በዝናብ ወራት መጀመሪያ በአካባቢው ከፍተኛ የሆነ የተቆማጥ በሽታ እንደሚከሰት የጤና ኤክስፔንሽን ሠራተኞች አስረድተዋል።
ቀጣይነት	የውኃ ተቋሙ በቀን ለ8 ሰዓታት አገልግሎት እንደሚሰጥና በበጋ ወራት ወረፋ የመጠበቁ ሁኔታ እንደሚጨምር፤ ለዚህ ምክንያት ደግሞ የተቋሙ የውኃ ማምረት አቅም አነስተኛ መሆኑና የውኃው ወለል ዝቅ ማለቱን ይጠቁማል።
የውኃ ታሪፍ	ተጠቃሚዎቹ 50 ሳንቲም ለ20 ሊትር ጀሪካን ለውኃ አስቀጂዎች ይከፍላሉ። ነገር ግን ምንም ዓይነት ለሕብረተሰቡ የሚሰጥ መረጃ ባለመኖሩ ተጠቃሚዎች በውኃ አቅርቦት፤ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴዎች ላይ ጥርጣሬ አለባቸው። በሌላ በኩል ከከፍተኛ ጋር በተያያዘ ሕዝቡ ሌላ የውኃ አማራጮችን ይጠቀማል (የዝናብ ውኃ፤ ኩሬ ወዘተ) በ ዚህም ላለተገባ የውኃ ወለድ በሽታ እየተጋለጠ ይገኛል።

የአጭርና የረጅም ጊዜ የውኃ አቅርቦት የድርጊት መርሃ ግብር አዘገጃጀት ምሳሌ (1)

ተ.ቁ	ቴክኒካል ዝርዝር ሥራዎች	ፈፃሚ	የጊዜ ገደብ
1	የጉድጓድ አንገቱን/አፕሮን ለመጠገንና የውሃ መፋሰሻ ቦይ ለማሻሻል ስራውን በኮንትራት ማሰራት	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
2	የውኃ ተቋሙን አጥር ማጠናከር (ከተጠቃሚው ሕብረተሰብ ጋር በመሆን)	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
3	በባለሙያ (መካኒክ) ፓምፑን በኮንትራት ማስጠገን/ማሰራት	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
4	የውኃውን የፍሰት መጠንና ውኃ ለመቆዳት የሚባከነውን ሰዓት በተመለከተ የውኃ ተቋሙ ከተጠገነ በኋላ ያለውን ልዩነት ማጣራት፤ ውኃው በቂ ካልሆነ ከወረዳ ውኃ፣ ማዕድንና ኢነርጂ ጽ/ቤት ጋር በመነጋገር ሌሎች አማራጮችን (አዳዲስ የውኃ አቅርቦትን) ማሰብ	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
5	የባክቴሪያ ብክለት መኖሩን ለማወቅ የውኃ ጥራት ምርመራ ለማካሄድ አማራጮችን ማፈለግ	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
6	የወረዳውን ውኃ፣ ማዕድንና ኢነርጂ ባለሙያዎችን ቀርቦ ምናልባት የጉድጓዱ የውኃ ወለል ዝቅ ማለቱንና የአካባቢውን የተፋሰስ ልማት መተግበር አስፈላጊ ስለመሆኑ መጠየቅ	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከሰኔ 1 በፊት

የአጭርና የረጅም ጊዜ የውኃ አቅርቦት የድርጊት መርሃ ግብር አዘገጃጀት ምሳሌ (2)

ተ.ቁ	ሌሎች ዝርዝር ሥራዎች	ፈፃሚ	የጊዜ ገደብ
1	በወቅቱ ስላለው የውኃ ደህንነት ስጋት ለተጠቃሚዎችን ማሳወቅና በቤት ውስጥ የውኃ አያያዝን፣አጠቃቀምንና ውኃን ከሎሪን፣ በፀሐይ ሙቀት አክምር አጣርቶ መጠቀምን መምከር	የጤና ኤክስቴንሽን ሠራተኞች	ከግንቦት 1 በፊት
2	የጥገናና የክትትል ሥርዓትን በማቋቋም ተጨማሪ ሙያዊ አገዛዝ ከወረዳው ውኃ፣ ማዕድንና ኢነርጂ ጽ/ቤት መጠየቅ (ቀላል ያሉ የሪፖርት ማቀርቢያና ሌሎች ቅጂዎችን)	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
3	በውኃ አስቀጂ ሰራተኞች የሚቀርበውን ሪፖርት መመርመርና ከተጨባጭ ሁኔታው በመነሳት ተጨማሪ የአቅም ግንባታ ስልጠናዎች እንደሚያስፈልጋቸው ማረጋገጥ	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከሰኔ 1 በፊት
4	ከውኃ ተቋሙ የሚሰበሰበውን ገቢና ወጪ ለተጠቃሚው ሕብረተሰብ ሪፖርት ማድረግ	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከሰኔ 1 በፊት
5	የእጅ ፓምፑን ውኃ ለመጠጥ አገልግሎት ብቻ ቅድሚያ ተሰጥቶ መጠቀም እንዳልባቸው ከተጠቃሚ ማህበረሰብ ጋር ተነግሮ ስምምነት ላይ መድረስና ሌላውን የውኃ ምንጭ ለሌላ አገልግሎት እንዲጠቀሙ ግንዛቤ መፍጠር፡፡ ይህ ደግሞ ለመጠጥ አገልግሎት የሚውለውን ውኃ ለመቆዳት የሚጠፋውን ረጅም ጊዜ ይቀንሳል፡፡	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከሰኔ 1 በፊት
6	ውኃ ለመቆዳት ረጃጅም ሰልፍ የሚኖር ከሆነ በአካባቢው በሜዳ ላይ የመጸዳዳት ችግር ሊፈጠር ስለሚችል ለወንዶችና ለሴቶች አገልግሎት የሚውል ሽንት ቤት ከውኃ ተቋሙ ቢያንስ ከ30 ሜትር ራቅ ብሎ ዝቅታ ቦታ መገንባት	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴና የጤ/ኤ/ሠ	ከሐምሌ 1 በፊት

5. የምንጭ የውኃ ደህንነት ዕቅድ

የክርስ ምድር ውኃ መገኛ አንዱ መንገድ ምንጭ ነው። ከምንጭ የሚገኘው የክርስ ምድር ውኃ ከባክቴሪያ ብክለት ጥራቱ የተሻለ ሲሆን በኬሚካል ይዘቱም ዝቅተኛ ነው። ነገር ግን ይህ ሁልጊዜ ይሆናል ማለት አይደለም። ስለዚህ ሁኔታውን በጥንቃቄ ሁልጊዜ መፈተሽ/ የዳሰሳ ጥናት ወይም ምልከታ ማካሄድ ተገቢ ነው።

በምንጭ ውኃ ላይ ያለ ሥጋት (1)

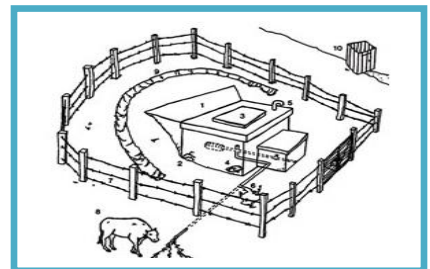
ምንጭ ትልቁ የውኃ መገኛ አካል ነው። ነገር ግን ከፍተኛ የሆነ የጥራትና የመጠን ስጋት ያለበት ነው። በምንጩ አካባቢና በተለይ ከምንጩ መገኛ በላይ ያለውን ሁኔታ በትክክል መመልከት ያስፈልጋል። ምክንያቱም የባክቴሪያ አምጪ ተዋስህን ብክለት ሊያመጡ ስለሚችሉ ።

ለምሳሌ አንደ መፀዳጃ ቤት ወይም ምንም የብክለት መከላከያ ያልተሰራላቸው

ባህላዊ ኩሬዎች ሊኖሩ ይችላሉ። በተጨማሪም ኬሚካል ብክለት

ሊያመጡ የሚችሉ እንደ እርሻ ያሉ እንቅስቃሴ የማዳበሪያ፣ የፀረ ተባይና አረም

መድሀኒቶች) በአቅራቢያ የሚገኙ ከሆነ ምንጩ ለብክለት እጅግ የተጋለጠ ነው።

በተለመደ የሚታዩ ችግር ምንጮች በአግባቡ ስለማይጎለብቱና ምናልባት ተገቢ የሆነ የጎር መቀልበሻ ቦይ ስለማይሰራላቸው ጉዳት ይደርስባቸዋል ወይም እስከ ጭራሹ ይጠፋሉ።

በመሆኑም አንዳንዶቹ ስጋቶች በቀላሉ ሊቀረፉ ይችላሉ። አንዳንዶቹ ግን ከባድ ናቸው። አስታውሉ በምንም መልኩ የምንጩን ፍሰት መገደብ/መድፈን ምንጩን እስከ መጨረሻ ሊያጠፋው ይችላል።

(ምንጭ፡ የዓለም የጤና ድርጅት 1977)

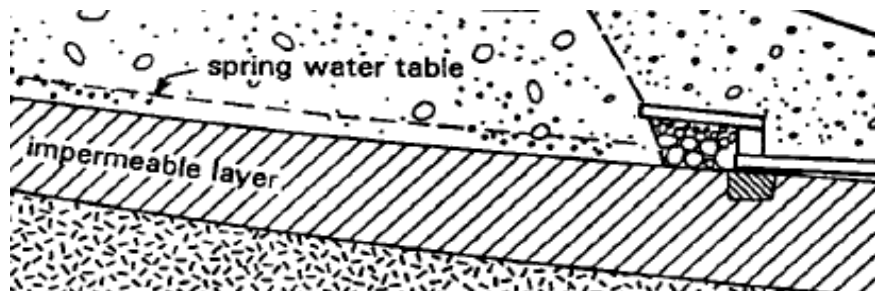
በምንጭ ውኃ ላይ ያለ ሥጋት (2)

የምንጭ ውኃ የሚገኘው ጥልቀቱ ዝቅተኛ በሆነ የክርስ ምድር ውኃ ወለል ላይ ነው። በመሆኑም የብክለት ስጋቱ የሚመሰረተው ምንጩን በሚሸፍነው አፈሩ ጥልቀት ላይ የተመሰረተ ነው።

የምንጩ አካል ከጠንካራ ውኃ ያዥ አለት የተገኘ ከሆነ የባክቴሪያ ብክለት ስጋት አነስተኛ ሊሆን ይችላል። ነገር ግን ምንጩ የኬሚካል ብክለት ችግር ሊኖርበት ይችላል። በሌላ መልኩ ከምንጩ አናት አካባቢ ለብክለት ስጋት ሊሆን የምችሉ ሁኔታዎች ከሌሉ አነስተኛ ጥልቀት ላይ የሚገኝ ምንጭ የብክለት ስጋት ላይኖረው ይችላል። አንዱ የምንጩ ችግር መገለጫ ሊሆን የሚችለው የውኃው መጥፎ ሽታ ወይም የውኃው ድፍርስ መሆን ነው። በተጨማሪም ከጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎችና ከአካባቢው ሕብረተሰብ ጋር በመሆን በአካባቢው የተቆማጥ የወረርሽኝ በሽታ መከሰቱን ማግራት ያስፈልጋል። በአካባቢው የተቆማጥ ወረርሽኝ የሚከሰተው በመጀመሪያው የዝናብ መዝነቢያ ወቅቶች ስለመሆኑ፣ ምንጩ ለአካባቢው ተጠቃሚዎች አመቱን ሙሉ በቂ የውኃ አገልግሎት እንድሚሰጥ፣ በተጨማሪም የውኃ ጥራት ችግር ካለበት የውኃ ጥራት ፍተሻ ማካሄድና ተገቢውን ምልከታ ማድረግ ያስፈልጋል።

ምንጭ የሚጎለብተው ምናልባትም ከጠንካራ ወይም ጠንካራ ካልሆነ መለስተኛ ጥልቅ የውኃ ያዥ አለት ነው።

ስዕሉን ይመልከቱ፡

ያልጎለበተ የምንጭ ውኃ የብክለት ስጋት

- ❖ ያልጎለበተ ምንጭ ከፍተኛ የሆነ የብክለት ስጋት አለው። ምክንያቱም ቀጥታ የጎርፍ ውኃ ወደ ምንጩ ስለሚገባ እንዲሁም የምንጩ ውኃው ከተጠቃሚዎችና እንስሳትና ጋር ያለው ንኪኪ ነፃ ስላልሆነ
- ❖ ከምንጩ በላይ ሽንት ቤት ካለ ፍሻሽ ወደ መሬት ውስጥ ስረጎ ሊገባ ስለሚችልና በተጨማሪም ከምንጩ በላይ ለእርሻ አገልግሎት የምንጠቀመው ኬሚካል (ማዳበሪያ፣ ፀረ ተባይና የአረም መድሃኒቶች) የምንጩን ውኃ የመበከል አደጋ ከፍተኛ ይሆናል።
- ❖ ምንጩ በበጋ ወራት የፍሰቱን መጠን ሊቀንስ አልያም ሊደርቅ ይችላል።

ሊወሰዱ የሚገቡ እርምጃዎች

- ❖ ምንጩን ማጎልበትና ለብክለት ምክንያት ሊሆኑ የሚችሉ ወደ ውስጥ የሚሰርጉ ፍሻሽ ውኃን ማስወገድ
- ❖ ከምንጩ በላይ የጎርፍ መቀልበሻና ማፋሰሻ በዮችን መስራት
- ❖ ምንጩን ለመጠጥ ውኃነትና ለምግብ ማብሰያነት አለመጠቀምና ለሌሎች አገልግሎት መጠቀም (ልብስ ለማጠብ፣ ለእንስሳት፣ ለጉሮ አትክልት ወዘተ)

የምንጩን የውኃ ፍሰት እንዲጨምር በተፋሰሱ ውስጥ የሚገኘው ውኃ ወደ መሬት ውስጥ ስርጎ እንዲገባ የተቀናጀ የተፋሰስ ልማት ማካሄድ/ማሻሻል እጅግ አስፈላጊ ነው።

የጎለበተ የምንጭ ውኃ የብክለት ስጋት

የጎለበቱ ምንጮች ምናልባትም የብክለት ስጋት ሊሆኑ ይችላሉ። ምክንያቱም፡

- ❖ ከምንጩ ባላይ ካለው ሽንት ቤት ወይም ለእርሻ አገልግሎት የሚውለው ኬሚካል ወይም የምንጩ ውኃ ማጠራቀሚያ ሳጥን ወይም በጠራቀሚያው ስንጥቆች የሚኖሩት ከሆነ በቀዳዳው ወደ ውስጥ በመስረግ የሚገባው ቆሻሻ ውኃ የምንጩ ውኃ ሊበክሉ ይችላል።
- ❖ ለምንጩ የጎርፈ መቀልበሻ ቦይ ካልተሰራ የጎለበተውን ምንጭ ሊጎዳ ይችላል።
- ❖ በበጋ ወራት የምንጩ ፍሰት ሊቀንስ ይችላል። ይህ ደግሞ ውኃ ለመቅዳት ረጅም ሰዓት ተራ መጠበቅ ያስከትላል።

ሊወሰዱ የሚገቡ እምጃዎች

- ❖ ለብክለት ምክንያት የሆኑትን ነገሮች ማስወገድ (በአቅራቢ የሚገኝ ሽንት ቤት ለእርሻ አገልግሎት የምንጠቀምበት ኬሚካል ለምሳሌ፡ ማዳበሪያ፣ ፀረ ተባይና የአረም መድሃኒቶች)፤
- ❖ በቀጥታ ወደ ምንጩ የውኃ ማጠራቀሚያ ሳጥንና ማጠራቀሚያ ወደ ውስጥ የሚሰርጉትን ፍሳሾችን ማስወገድ እንዲሁም የጎርፍ መውረጃ ቦይን በተገቢ መልኩ መቀየስ፤

የውኃ መገኛ ቦታን ማሻሻል

- ❖ በተፋሰሱ ውስጥ ውኃ ወደ መሬት ስር እንዲገባ የውኃ ማዕቀብ ስራን ማጠናከር
- ❖ ትላልቅ የምንጭ ውኃ ማጠራቀሚያ ጋን መስራት
- ❖ የውኃ ማጠራቀሚያ ጋንን በተገቢው ሁኔታ መጠገን፤ ተባዮች (የወባ ትንኝ) መራቢያ እንዳይሆን መክደን

የማከፋፈያ ቧንቧ ያለው የጎለበተ ምንጭ የብክለት ስጋት

የምንጭ ውኃ የማከፋፈያ ቧንቧ ተገጥሞለት ከዋናው ምንጭ ወደ ተለያዩ የውኃ ጣቢያዎች ሊያከፋፍል ይችላል። በእንደዚህ ሁኔታ የውኃው መሄጃ ቧንቧና ከቦኖዎቹ/ጣቢያዎቹ ጽዳት ጋር በተያያዘ ተጨማሪ የብክለት ስጋት ሊሆኑ ይችላሉ።

- ❖ የተለያዩ የቧንቧ መገጣጠሚያዎች በመላለታቸው ምክንያት በስርዓቱ ስለማይዘጉ የውኃ ብክነት ሊያሰከትሉ ስለሚችሉ ሁልጊዜ መፈተሽ ያስፈልጋል። ምናልባት የቧንቧው ውኃ በቂ ግፊት የማይኖረው ከሆነ ለብክለት ስጋት ምክንያት ሊሆን ይችላል።
- ❖ የውኃ መውረጃ ፎስት በመበላሸቱ ምክንያት ውኃ ሊያፈስ ይችላል

ከምንጭ ጋር የተገናኘ የውሃ ጣቢያ

ሊወሰዱ የሚገቡ እምጃዎች

- ❖ የውኃ ቧንቧው በሚገባ ከአደጋ መጠበቅና የውኃ እንደማያፈስ ማረጋገጥ ፤
- ❖ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ ቧንቧውንና የውኃ ማከፋፈያ ጣቢያ/ቦኖውን መጠገን፤
- ❖ ቧንቧው በቂ የሆነ የውኃ ግፊት እንዳለው ማረጋገጥ፤
- ❖ የውኃ ጥራት ፍተሻ ማካሄድ አስፈላጊ ሆነ ሲገኝ ውኃን በቤት ውስጥ አክሞ መጠቀም እንዳለባቸው ተጠቃሚዎችን መምከርና ተገቢውን ትምህርት መስጠት

የአጭርና የረጅም ጊዜ የውኃ ዋስትና

የምንጭ ውኃ መገኛው ከዝናብ ሲሆን የዘነበው የዝናብ ውኃ ወደ መሬት ውስጥ ዘልቆ ሲገባ አሊያም በአቅራቢያ ወይም ከርቀት ላይ የምንጭ ውኃ ሊፈልቅ ይችላል። ወደ መሬት ውስጥ ዘልቆ የሚገባው የውኃ መጠን እንደ ዝናቡ ከፍተኛና አነስተኛ የመለዋወጥ ሁኔታ ይወሰናል። ይህ ደግሞ በተለይ የሚከሰተው በተፋሰሱ ሰነምህዳር ላይ ለውጥ ሲፈጠር ነው። ይህ በመሆኑ ለምሳሌ የውኃ ጥራት ደረጃን ይጎዳል። የዚህ ችግር መገለጫው ደግሞ መጠኑ አነስተኛ የሆነ የምንጭ ውኃ መስጠትን በበጋ ወራት ያስከትላል።

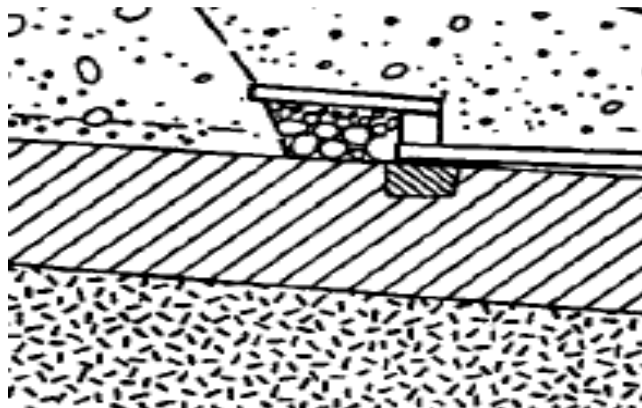
ሊወሰዱ የሚገቡ እምጃዎች

የአካባቢውን የተቀናጀ የተፋሰስ ልማት በትብብር ከሚመለከታቸው ፈፃሚ አካላት ጋር መስራት ያስፈልጋል። ይህ ሲሆን ግን ምናልባት ከምንጩ ባላይ መሬት ያላቸው ሰዎች ምንጩን ለመጠበቅ በሚደረጉ የልማት ስራዎች ተፅዕኖ ሊገጥማቸው ይችላል።

የክልል ቢሮዎችና የወረዳ ጽ/ቤቶች በየጊዜው የተፋሰሱን ሰነ ምህዳር ለውጡን ተከታትሎ ማወቅ ይኖርባቸዋል።

የምንጭ ዋና ዋና ክፍሎች

ከክርስ ምድር ውኃ ወለል የተጠለፈ የምንጭ ውኃ እና የማጠራቀሚያ ሳጥን ያለው

የምንጩ የውኃ ማጠራቀሚያ ከተጠለፈው የምንጭ አይን ቁመቱ ዝቅ ማለት አለበት ምክንያቱም የሚፈሰው የምንጩ ውኃ ምንም ሳያግደው በቀላሉ ወደ ማጠራቀሚያ ጋን መግባት ስላለበት።

ከላይ የሚታዩትን ሁለቱም የምንጩ አካላት በተገቢው መልኩ ብክለት ሊያመጡ ከሚችሉ ነገሮች ሁሉ መጠበቅና የምንጩ አካላት በጎርፍ ታጥበው እንዳይወሰዱ የጎርፍ መቀልበሻ በዮችን መስራት ያስፈልጋል።

መሠረታዊ የማህበረሰብ የውኃ መረጃ

ምንጩ የሚገኝበት ቦታ ከአንዳንድ ከተጠቃሚው ሕብረተሰብ የሚርቅ ከሆነ ምናልባት እንደ ችግር ሊታይ ይችላል። ይህ የሚሆን ከሆነ የቦኖ ውኃ ማከፋፈያ ጣቢያ በአቅራቢያ መገንባቱ አስፈላጊ መሆኑን ማጠራት። እንዲሁም በቅርብ ርቀት ተጨማሪ የውኃ መገኛ አማራጮችን መገንባት ያስፈልጋል

የጎለበተ ምንጭ የዳሰሳ ጥናት፡

ተቋም 1	የማጠራቀሚያ ጋን ያለው የጎለበተ ምንጭ
ዝርዝር ሁኔታ	በኢትዮጵያ መንግስት በጀት እንደ ኢትዮጵያ አቆጣጠር 1995 የተገነባ፣ የምንጭ የማጠራቀሚያ ሳጥን ያለው፣ የ ውኃ ማጠራቀሚያ ጋን ፣ የቧንቧ ማከፋፈያ ባለ አንድ ቦኖ/የማከፋፈያ ጣቢያ ያለው፣ ምንጩ ከማጠራቀሚያው ጋን አጅጉን ከፍ ብሎ የተገነባ
የተቋሙ ቴክኒካል ጥራት	የጥገና ችግር ያለበት (ግንባታው የተሰነጣጠፈ፣ ክዳኑ የተሰበሰበ፣ የውኃ መከፈቻዎች በደንብ የማይዘገና ውኃን የሚያፈሱ፣ ተገቢ የሆነ የጎርፍ መቀልበሻ ቦይ የሌለው፣ በውኃ መቅጃ አካባቢ የሚፋሰሰውን ውኃ ማፋሰሻ ቦይ አለመኖር (የቦታ መጨቅየት)፣ አጥር የሌለው፣ የውኃ መጠራቀሚያ ጋን አካባቢ መጨቅየት
የውኃ መጠን	ምንጩ ውኃ የመስጠት አቅሙ አንድ ሊትር በሰከንድ ሲሆን በአማካይ የአካባቢው ሕብረተሰብ ውኃ ለመቅዳት ከ30 ደቂቃ በላይ ይጠብቃል።
የውኃ ጥራት	የአካባቢ የፅዳት ቁጥጥር/ ምርመራ ውጤት እንደሚያመለክተው ጥሩ ጣዕም፣ መጥፎ ሽታ እና የመደፍረስ ፀባይ የሌለው፣ ምንም የፍሎራይድ ምልክት በአካባቢው የማይታይ፣ በምንጩ ማጠራቀሚያ ሳጥን አካባቢ የብክለት ስጋት መኖሩን፣ የውኃ ማጠራቀሚያ ጋንና የምንጩ ጉርጓድ አካባቢ ስንጥቅ መኖር እንዲሁም ውኃ በሚቀዳበት፣ በሚጓዝበት እና በቤት ውስጥ ሲጠራቀምና ከማጠራቀሚያ ሲቀዳ የብክለት ስጋት እንዳለ ሁኔታዎች ይጠቁማሉ። በአካባቢው የተቅማጥ ወረርሽኝ በሽታ በተለይ የዝናብ መጀመሪያ ወቅት እንደሚከሰት የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች አረጋግጠዋል።
ቀጣይነት	ተቋሙ ለተጠቃሚዎች ክፍት ነው። በበጋ ወቅት ውኃ ለመቅዳት ወረፋ የመጠበቁ ጉዳይ የሚጨምር ሲሆን ይህም የሚሆነው የምንጩ የውኃ መስጠት አቅሙ ስለሚዳከምና ተጨማሪ ተጠቃሚዎች ስለሚበዙ ነው።
ዋጋ	ሕዝቡ ለውኃ የሚከፍለው አንዳችም ገንዘብ የለም።

የአጭርና የረጅም ጊዜ የውኃ ድህንነት የድርጊት መርሃ ግብር

ተ.ቁ	ተከሂዳል የአፈፃፀም ዝርዝር ተግባራት	ፈፃሚ	የጊዜ ገደብ
1	የምንጩን ግንብ፣ የምንጩን ማጠራቀሚያ ሳጥንና የውኃ ማጠራቀሚያ ጋን ጥገናና የውኃ ማፋሰሻ ቦይ ለማሻሻል የሰራውን ኮንትራት ማሰራት	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
2	የውኃ ተቋሙን ከተጠቃሚ ሕብረተሰቡ ጋር በመሆን አጥር ማጠናከር እንዲሁም የውኃ ማጠራቀሚያ ጋኑን ማፅዳትና ውኃውን ከሚመለከታቸው ባለሙያዎች ጋር ማከም	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
3	የቦኖ ውኃ መውረጃ ፎሴቶችን መጠገን	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
4	የውኃውን የፍሰት መጠንና ውኃ ለመቅዳት የሚፈጀውን ረጅም ጊዜ በማጣራት ከወረዳ ውኃ፣ ማዕድንና ኢነርጂ ጽ/ቤት ጋር በመነጋገር የተፋሰስ ልማት በማካሄድ ሁኔታው የሚሻሻልበትን ሌሎች አማራጮችን ማመቻቸት	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
5	የባክቴሪያ ብክለትን ለመከላከል የውኃ ጥራት ምርመራ ለማካሄድ አማራጮችን ማፈላለግ	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
	ሀ. የመጀመሪያ እርምጃ ከሕብረተሰቡ የተውጣጡ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ፣ ከሕዝቡ መካከል እንዲመርጡ ማድረግ		ከግንቦት 1 በፊት

የአጭርና የረጅም ጊዜ የውኃ ድርጊት መርሃ ግብር

ተ.ቁ	ሌሎች የአፈፃፀም ዝርዝር ተግባራት	ፈፃሚ	የጊዜ ገደብ
1	ሕጋዊ በሆነ መልኩ የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ ማቋቋም	የቀበሌ አመራሮች	ከግንቦት 1 በፊት
2	ተጠቃሚውን ሕብረተሰብ ስላለው የወቅቱ የውኃ ብክለት ስጋትን በተገቢው መልኩ ማሳወቅና መምከር እንዲሁም የቤት ውስጥ ንፅህናውን የጠበቀ የውኃ አያያዝ ማለትም ውኃ በቤት ውስጥ ሲጠራቀም፣ ከማጠራቀሚያው እቃ ሲቀዳ፣ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ በቤት ውስጥ ውኃን በክሎሪንና በፀሀይ ሙቀት ማጠራትን መጠቀም እንዳለባቸው ግንዛቤ ማስጨበጥ)	የጤና ኤክስቴሽን ባለሙያዎች	ከግንቦት 1 በፊት
3	የውኃ ተቋሙን አስተዳደርና የጥገና ወጭዎችን መተንተንና የውኃ ታሪፍን ከወረዳ ውኃ ማዕድንና ኢነርጂ ጽ/ቤት ጋር በመሆን ማሻሻል	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከግንቦት 1 በፊት
4	ከወረዳ ውኃ ማዕድንና ኢነርጂ ጽ/ቤት ትብብር በመጠየቅ የክትትልና የጥገና ሥርዓትን ማቋቋም (ቀላል የሪፖርት ማቅረቢያ ቅጾችን አዘጋጅቶ መጠቀም)	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከግንቦት 1 በፊት
5	በውኃ እስቀጂ ሰራተኞች የሚቀርቡትን ሪፖርቶች መመርመር	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከሐምሌ 1 በፊት
6	ለተጠቃሚው ሕብረተሰብ የተቋሙን ገቢና ወጪ ሪፖርት አዘጋጅቶ ማቅረብ	የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ	ከመስከረም 1 በፊት

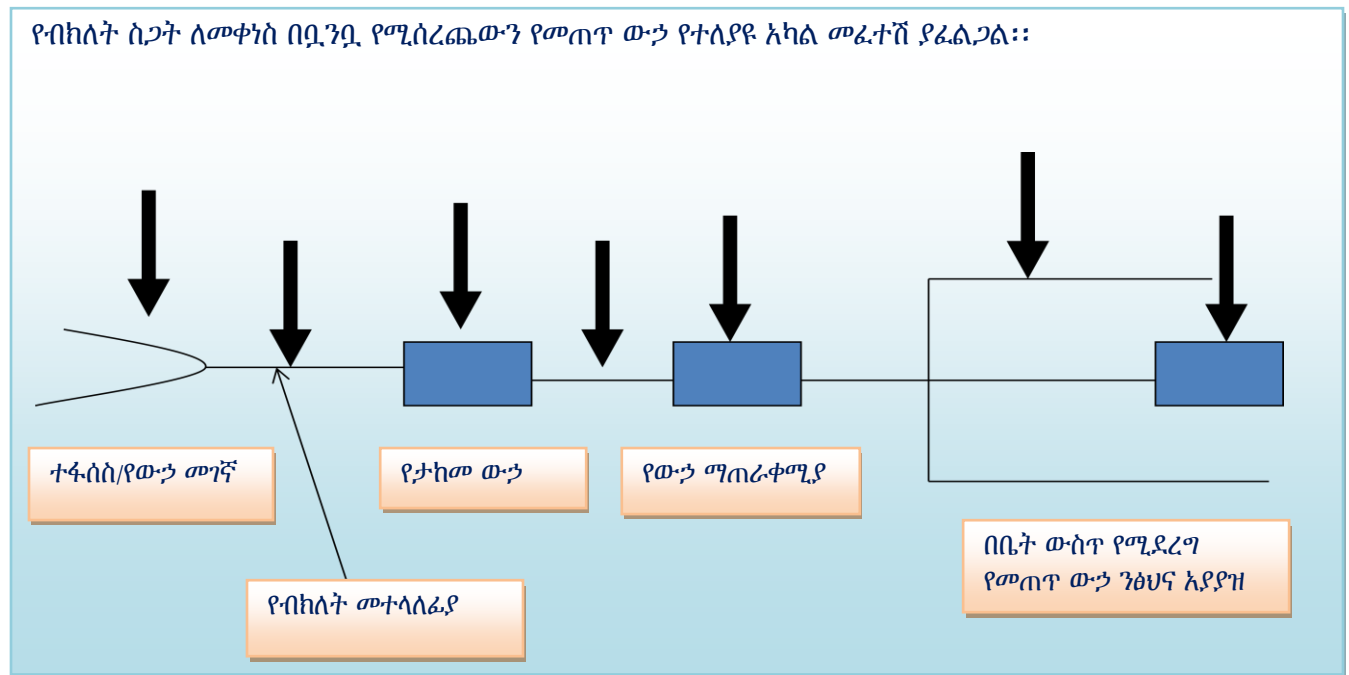
5. የቧንቧ ማከፋፈያ የውኃ ደህንነት ዕቅድ

አብዛኛው በኢትዮጵያ ውስጥ የሚገኘው የቧንቧ ውኃ ማከፋፈያ ተቋም ምንጩ ጥልቀት ካለው የክርስ ምድር ውኃ ነው።

የክርስ ምድር ውኃ ከባክቴሪያ ብክለት በተሻለ መልኩ በጣም ጥሩ የሚባል ሲሆን በተጨማሪም በውኃው ውስጥ የሚገኘው የኬሚካል ይዘቱ አነስተኛ ነው።

ይሁን እንጂ የክርስ ምድር ውኃ ሁልጊዜ የኬሚካል ይዘቱ አነስተኛ ነው ማለት አይቻልም። ስለዚህ በማንኛውም ወቅት በጥንቃቄ ሁኔታውን ከትትል ማድረግ ያስፈልጋል።

ለጤና ጠንቅ የሆኑ የብክለት ሁኔታዎች ከተፋሰስ እስከ ተጠቃሚዎች

በተፋሰስ አካባቢ ለብክለት ስጋት ሊሆኑ የሚችሉ ነገሮች

- ✦ በኢትዮጵያ አነስተኛ የውኃ ማከፋፈያ ቧንቧዎች ምንጫቸው የክርስ ምድር ውኃ ነው። የባክቴሪያ ብክለትም አነስተኛ ነው። ይህ የሚሆነው ግን የቧንቧው ውኃ ፍሻሽ ወደ ጉድጓዱ ተመልሶ የማይገባ ከሆነ ብቻ ነው። አንዳንዴ የኬሚካል ብክለት ችግር ሊሆን ይችላል (ፍሎሪድ፣ ለእርሻ አገልገሎት የምንጠቀምበት ኬሚካል ለምሳሌ፡ ማዳቢረያ፣ ፀረ ተባይና የአረም መድሃኒቶች)። የውኃ ጥራት ፍተሻ ማካሄድና የክርስ ምድር ውኃ የሚመጣበትን አካባቢ ማወቅ (ከቅርብ ወይም ከሩቅ) ለምንወስዳቸው የእርምጃ እርምጃ ወሳኝ ነው።
- ✦ ሌላው ችግር ምናልባት የክርስ ምድር ውኃ ወለል ዝቅ ማለትና በቂ የውኃ ምርት መስጠት አለመቻል ነው። ይህን ችግር በተመለከተ የአካባቢው ሕብረተሰብ መረጃ ሊሰጥ ይችላል ለምሳሌ ፓምፑ ውኃ የመሰብ አቅሙ ደካማ መሆኑ። ሌላው ምክንያት ምናልባት ለፓምፑ በቂ የሆነ ቅድመ ጥገናና ጥገና አለማድረግ ሊሆን ይችላል።

የውኃ ጥራት ምርመራ መካሄዱን፤ የከርሰ ምድሩ ውኃ ከየት አካባቢ እንደተጠለፈና ይህ ውኃ የጥራትና የመጠን ስጋት እንዳለው መረጃ ማፈላለግና መረዳት

ሊወሰዱ የሚገቡ እምጃዎች ተፋሰሱን ማልማትና ማሻሻል ምናልባትም ከግለሰቦችና ከአካባቢው ሕብረተሰብ አቅም በላይ የሚሆን ከሆነ በወረዳው ደረጃ ልማቱን አስተባብሮ መደገፍ ያስፈልጋል፡፡

በጥልቅ የውኃ ጉድጓድ ፓምፕ ክፍል ላይ ያለ ስጋት

የጥልቅ ውኃ ጉድጓድ ምናልባት በሚገባ የጉድጓዱ አንገት ከመሬት ከፍ ብሎ ላይገነባ ስለሚችል ወደ ጉድጓዱ ውስጥ በሚሰረገው ቆሻሻ ውኃና በትናንሽ እንስሳት ሊበከል ይችላል፡፡

የኤሌክትሪክ ገመድ ብዙ ጊዜ በተገቢው ሁኔታ ላይጠበቅ ይችላል፡፡

ለብከለት መስኬ ሊሆኑ የሚችሉትን የፓምፑን የኤሌክትሪክ ስርዓት በጥንቃቄና በሚገባ መፈተሽ፤ ሌላ ስጋት (የኤሌክትሪክ አደጋ) እና የጥገና (የዝገት ወዘተ) ሁኔታዎችን አፅንኦት ሰጥቶ መከታተል ያስፈልጋል፡፡

ሊወሰዱ የሚገቡ እምጃዎች

በጊዚያዊነት ጉድጓዱን በቆርቆር መሸፈን (ሥዕሉን ይመልከቱ) ነገር ግን ቋሚ የሆነ መፍትሄ ማበጀት ያስፈልጋል፡፡

በኃይል ማስተላለፊያ (ጄነሬተር) ላይ ያለ ስጋት

በኃይል ማስተላለፊያ (ጄነሬተር) ላይ ያለው ስጋት በቀጥታ ከውኃው ጥራት ጋር ባይያያዝም ከውኃ መጠን ጋር ቁርኝት ሊኖረው ይችላል። የፓምፑ መቃጠልና የጄነሬተሩ ከጥቅም ውጪ መሆን በአብዛኛው የሚከሰት በመሆኑ ውጤቱ ደግሞ የውኃ አቅርቦት መቆራረጥን ያስከትላል።

አዲስ ጄነሬተር ቢሆንም ጄነሬተሩ የተቀመጠበት መሬቱ ስንጥቅ ያለው ከሆነ ከስጋት ነፃ አይደለም

ጄነሬተሩ ረጅም አገልግሎት እንዲሰጥ ተገቢ የሆነ የመግጠም ስራ ሊሰራ የግድ ይላል። በሥዕሉ ላይ ለማየት እንደተቻለው ለችግሮቹ መፍትሄ ማፈላለግ ዋነኛ ጉዳይ ነው። ለምሳሌ የመሬቱ አርማታ ጄነሬተሩን የመሸከም አቅም ትንተናና የኃይል ማስተላለፊያ (ጄነሬተር) ቤት ደረጃን አሻሽሎ መስራት ጄነሬተሩ ረጅም አገልግሎት እንዲሰጥ ይረዳዋል።

ሌላው አስፈላጊ ተግባር ደግሞ መልካም ነው የሚባለውን የጥገና ሥርዓት ማቋቋም፣ ቀጣይነት ማረጋገጥ እና የክትትል የጊዜ ሰሌዳ አዘጋጅቶ አፈፃፀሙን መከታተል።

በውኃ ማጠራቀሚያ ጋኖች ላይ ያሉ ስጋቶች

ውኃ ከመሬት ባላይ ወይም ከመሬት በታች ባለው ማጠራቀሚያ ሊጠራቀም ይችላል። በሁለቱም የውኃ ማጠራቀሚያዎች ላይ የውኃ ጥራት ችግር ሊታይ ይችላል። ይህም የሚሆነው የውኃ ብክለት መንስኤ ሊሆኑ ከሚችሉት ከብቶች ከረጋገጡት ወደ ውስጥ ስርጎ ከሚገባ ቆሻሻ ውኃ እና ምናልባትም የማጠራቀሚያ ጋኖቹ የተቀደዱና የሚያፈሱ ከሆኑ ነው። በሚገባ የውኃ ፍሳሹን መፈተሽ፣ የውኃ ማጠራቀሚያ ጋኑን የውኃ ማስገቢያና ማስወጫውን መቆጣጠሪያ በሚገባ ዘግቶ ማጠራቀሚያውን መመላት፣ ከአንድ ሰዓት በኋላ ከማጠራቀሚያው የሚንጠባጠብ ውኃ እንዳለና እንደሌለ እንዲሁም የውኃውን መጠን የነበረው ከፍታ መቀነሱን ወይም አለመቀነሱን ማስተዋል። ይህን ተሞክሮ በመጠቀም የፓምፑን የውኃ መሳብ አቅምና የውኃ ማጠራቀሚያውን ለመመላት የሚወስድበትን ሰዓት መለካት ይቻላል። የውኃ ሞተር የሚያስነሱ (አፕራይዘር) የውኃ ማጠራቀሚያውን ለመመላት የሚወስደውን ጊዜ አሁን ካለው ጋር አነፃፅሮ መናገር ይቻላል።

የውኃ ማጠራቀሚያው ጋን መታጠቡን ማረጋገጥ/ አልፎ አልፎ የማጠራቀሚያውን ጋን ማጠብ

ሊወሰዱ የሚገባ መፍትሔ፡

የማጠራቀሚያ ጋኑን መጠገን፣ ማፅዳትና መድኃኒት መርጨት እንዲሁም የፓምፑ የውኃ መሳብ አቅም ከጊዜ ወደ ጊዜ መቀነሱን መፈተሽና ማወቅ

በሰፋፊ የውኃ ማከፋፈያ መረብ ላይ ያለ ስጋት

ሰፋፊ የሆኑ የውኃ ማከፋፈያ ያላቸው ተቋማት ከፍተኛ የሆነ የብክለት ስጋት አልፎ አልፎ ሊከሰት ይችላል። ሕገወጥ የውኃ መስመር ማገናኘትና የሚያፈስ የውኃ መስመር ቀላል የማይባል የውኃ ብክለትን የሚያስከትል ሲሆን ደግሞ ወደ ውስጥ ስረጎ ከገባ ውኃውን ሊበክል ይችላል።

የባንቢው መስመር ጥሩ ባልሆነ የቦይ ውኃ መውረጃ አቋርጦ የሚያልፍ ወይም በሽንት ቤት ወይም ቆሻሻ ማጠራቀሚያ ጉድጓድ አቅራቢያ መዘርጋቱንና ሌሎችም ችግሮች መኖራቸውን በመረዳት ተገቢ የሆነ ትኩረት ሊሰጠው ይገባል።

የባንቢ ውኃ ፍሳሽ (በፎሴት ብልሽት ምክንያት) ወደ ማጠራቀሚያ ጋን ጽንደማይገባ ማጣራት።

የሚያፈስ ባንቢ የውኃ ብክለትን የሚያስከትል ሲሆን ይህም መንስኤው ከደካማ የጥገና ሥርዓት የሚመነጭ ነው።

ሊወሰዱ የሚገባ መፍትሔ፡ ዝርዝር ችግሮችን መለየትና የድርጊት መርህ ግብር አዘጋጅቶ ለተጠቃሚ ሕብረተሰብ ሊኖር የሚችለውን ስጋት ማሳወቅና እንዲሁም በቤት ውስጥ የሚደረግ የመጠጥ ውኃ ንፅህና አያያዝ ማበረታታት

በውኃ መቅዳትና ማጓጓዝ ላይ ያለ ስጋት

ውኃ ሲቀዳ፣ ሲጓጓዝና በቤት ውስጥ ሲጠራቀም ምናልባት የብክለት አደጋ ሊያጋጥመው ይችላል።

- ✦ ውኃ ሲቀዳ በእጅ መነካካትና ፅዳቱን ያልጠበቀ ቆሻሻ የውኃ ቱቦ መጠቀም ውኃን ይበክላል
- ✦ ቆሻሻ የውኃ መያዣ እቃዎች ለማጓጓዝና ለመጠራቀም የምንጠቀምባቸው ለውኃ ብክለት ምንጭ ናቸው።
- ✦ ደካማ የፍሳሽ ውኃ ማስወገጃ ቦይ በቦኖ አካባቢ መኖር አንዱ የስጋት ምክንያት ነው።

የተቅማጥ በሽታ በአካባቢው ዋና ችግር ስለመሆኑ፣ ሕብረተሰቡ ምን ዓይነት ደህንነቱን የጠበቀ ውኃ እንደሚጠቀም እና በቤት ውስጥ የሚደረግ የመጠጥ ውኃ ንፅህና አያያዝ መረጃ እንደተሰጠው ከጤና ኤክስቴንሽ ባለሙያዎች ጠይቆ መረዳት።

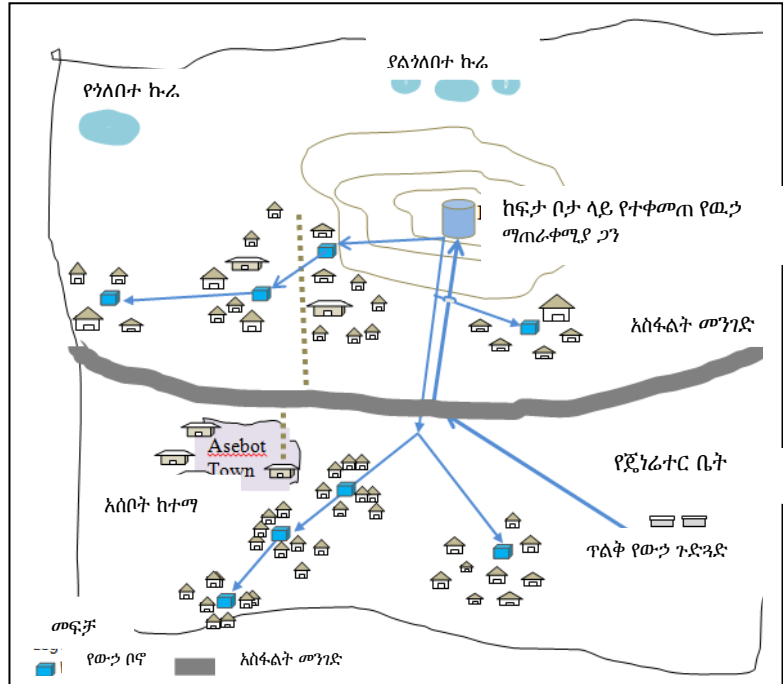
ሊወሰዱ የሚገባ እርምጃዎች፡

ውኃው ከምንጩ ሲቀዳ ደህንነቱ የጠበቀ መሆኑን እና በቤት ውስጥ የውኃ አያያዝና አጠቃቀም ጥራቱን ማረጋገጥ እና (ውኃው ያለበትን የብክለት ስጋት ለተጠቃሚዎቹ አሳያቸው)፣ ደህንነቱ የጠበቀ ውኃ አያያዝ ወይም በቤት ውስጥ ውኃን አክሞ መጠቀም አስፈላጊ መሆኑን ሀሳብ ማቅረብ (በተለይ ለሕፃናትና ለአረጋጂዎች በውሃ ብክለት ምክንያት የሚመጣ ጉዳቱ ከፍተኛ ስለሚሆን)

መሠረታዊ የማህበረሰብ የውኃ መረጃ

በካርታው ላይ እንደ ተመለከተው መሠረታዊ የሆነ የማህበረሰብ ውኃ አቅርቦት መረጃ መመዝገብ ያስፈልጋል። የውኃ ጉድጓዶችና ፓምፖች ለማህበረሰብ የውኃ ደህንነት ዕቅድ የመጀመሪያ እርምጃ ነው። በተጨማሪም ጥሩ ካርታና የተቋሙን ሁኔታ የሚገልጽ መረጃ መኖሩ አስፈላጊ ነው።

በካርታው ላይ ሁሉም ዋና ዋና የሆኑ ውኃ አካላት መስፈር አለባቸው (የጥልቅ ጉድጓድ ፓምፕ የተገጠመለት፣ ጄነሬተር፣ የውኃ ማጠራቀሚያ ጋን፣ የውኃ ማከፋፈያ ቧንቧ፣ የማከፋፈያ መረብ፣ በኖዎች/ጣቢያዎች፣ በየቤቱ የተያያዙ/ የተገጠሙ የውኃ መስመሮች)፣ ዋና የውኃ መቆጣጠሪያ ቆጣሪ። የቧንቧው መስመር አቋርጦ/ተሻግሮ የሚያልፍባቸው አካባቢዎች (ረግረጋማ መሬት፣ ጥራቱን ያልጠበቀ የጎርፍ መቀልበሻ ቦይ ወዘተ) ዋና የብክለት ስጋት ሊሆኑ ስለሚችሉ ቦታዎችን ምልክት ማድረግ አስፈላጊ ሲሆን፣ ማንኛውም የብክለት ስጋት ሊሆኑ የሚችሉ ቦታዎችን መለየት፣ ትምህርት ቤቶች የሚገኙበት ትክክለኛ ቦታና ከውኃ በኖዎች/ተቋም ያላቸው ርቀት ማመለከት አስፈላጊ ነው።

የቧንቧ ውኃ መስመር ማከፋፈያ ተቋም፤ የዳሰሳ ጥናት

ተቋም	ሞተር የሚሰራ ጥልቅ የውኃ ጉድጓድ
ዝርዝር ሁኔታ	በኢትዮጵያ አቆጣጠር በ1995 በመንግስት በጀት የተገነባ፣ የማጠራቀሚያ ጋን (100 ሜ.ኩብ)፣ የጉድጓዱ ጥልቀት 130 ሜትር፣ የፓምፑ ጥልቀት 90 ሜትር ፣ 8 የውኃ ቦናዎች፣ የፓምፑ ውኃ የማመነጨት አቅም 22 ሜ.ኩብ/በሰዓት፣ የውኃ ማጠራቀሚያ ጋን ወደ ውጭ የሚወጣ ውኃ ተዘግቶ ለመሙላት 4.5 ሰዓት ይፈጅበታል)
የተቋሙ ቴክኒካል ጥራት	የውኃ ተቋሙ ለአንድ ወር አገልግሎት አልሰጠም፣ የጥገና ችግር አለበት፣ የውኃ መክፈቻዎች በደንብ የማይዘገና ውኃን የሚያፈሉ፣ ሁለት ቦናዎች/ጣቢያዎች የማይሰሩ (አንድ ኪሎ ሜትር የሚሆን ርዝመት ያለው ቧንቧ የተሰረዘ)፣ 3 ቦናዎች/የውኃ ማከፋፈያ ጣቢያ ለሰሰት ወራት አገልግሎት መስጠት ያቆሙ፣ ተቋሙ ጠለቅ ትንተና ያስፈልገዋል።
የውኃ መጠን	ተቋሙ በሚሰራበት ወቅት 2-8 ጄሪካን/አባወራ/ በቀን (በበጋ ወቅት) ከ2-4 ጄሪካን/አባወራ/በቀን በክረምት ወቅት) ውኃ ይቀዳሉ። በሚከፈለው ገንዘብ ዋጋና ውኃውን ለመቅዳት በሚጠበቀው ሰልፍ የሚቀዳው የውኃ መጠን የተገደበ ነው። (በበጋ ወራት ረጃጅም ሰልፍ ይሰተዋላል)
የውኃ ጥራት	ጥሩ ጣፋም፣ መጀመሪያ ሲቀዳ የመደፍረስ ፀባይ ያሳያል (ምናልባት የሚፋሰሰው ውኃ ወደ ውስጥ ሰርጎ ስለሚገባ ሊሆን ይችላል)፣ ምንም የፍሎራይድ ምልክት በአካባቢው የማይታይ፣ የአካባቢ የፅዳት ቁጥጥር/ምርመራ ውጤት እንደሚያመለክተው በጉድጓዱና በፓምፑ አካባቢ ምንም አይነት የብክለት ስጋት እንደሌለ ያሳያል። ነገር ግን በማከፋፈያ መስመሮች፣ በሚጓጓዝበትና በሚጠራቀምበት ወቅት ከፍተኛ የብክለት ስጋት በሰፊው ይሰተዋላል (ፅዳቱን ካልተጠበቀ ኩራ በሚቀዳበት ጄሪካን ስለሚቀዳ)።
ቀጣይነት	በተከታታይ ተቋሙ ለስድስት ሰዓታት በሚሰራበት ወቅት ከፍተኛ የሆነ የአገልግሎት መቆራረጥ ችግር ይከሰታል።
ዋጋ	ተቋሙ መጀመሪያ አገልግሎት መስጠት ሲጀመር ይከፈል የነበረው ዋጋ 10 ሳንቲም ለ20 ሊትር ጄሪካን ነበር። አሁን ግን 60 ሳንቲም ለ20 ሊትር ጄሪካን ነው። ተጠቃሚዎቹ ዋጋ ጭማሪ ሲደረግ ምንም መረጃ ስለሌላቸው ያማርራሉ። የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅህና ኮሚቴ የገቢና ወጪ ሒሳብ ግልፅ አይደለም።

የአጭርና የረጅም ጊዜ የውኃ ድርጊት መርሃ ግብር

ተ.ቁ	ተከሂዳል የአፈፃፀም ዝርዝር	ፈፃሚ	የጊዜ ገደብ
1	ጀነሬተሩንና ፓምፑን ምን ቸግሮ እንደለባቸው በባለሙያ ማጠራትና ጥገናውን ለሚያካሄድ መካኒክ እንዲጠግን ኮንትራት መስጠት	የውኃ አቅርቦት፤ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ	ከግንቦት 15 በፊት
2	የፓምፑንና የጀነሬተሩን የአፈፃፀም ብቃቱን ማጣራት (ለጥቂት ቀናት የፓምፑ ውኃ የማመረት አቅምና የጀነሬተሩን የነዳጅ ፍጆታ ክትትል ማድረግ)	የውኃ ሞተር አፕሬተር	ከግንቦት 8 በፊት
3	የውኃ መውረጃ ፎሴቶችን ጥገና ማካሄድ	የውኃ አቅርቦት፤ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ	ከግንቦት 15 በፊት
4	አጠቃላይ የተቋሙን ዝርዝር የትንተና ጥናት ማካሄድና የሚያስፈልጉ ጥገናዎችን እንዲካሄዱ የክልል ውኃ ቢሮ ድጋፍ መጠየቅ፡፡ በየቦኖዎቹ የውኃ ማጠራቀሚያ አማራጮችን ማካተት፡፡	የውኃ አቅርቦት፤ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
5	የባክቴሪያ ብክለት ስጋት ለመቆጣጠርና የውኃ ጥራት ምራመራ ለማካሄድ አማራጮችን ማፈለግ	የውኃ አቅርቦት፤ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
6	የውኃ ወለሉ ዝቅ ማለቱንና የተፋሰስ ልማት ስራዎች ማስፈለጉን የወረዳ ውኃ ማዕድንና ኢነርጂ ጽ/ቤት ሙያዊ እገዛ መጠየቅ	የውኃ አቅርቦት፤ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ	ከሰኔ 15 በፊት
ሀ	ሕብረተሰቡ ከውኃ አቅርቦት፤ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ ጋር ቅራኔ ስላላቸው፤ ኮሚቴው በአግባቡ ለመረጣቸው ሕብረተሰብ ሪፖርት ስለማያቀርቡ በቀበሌው አመራር አስተባባሪነት የቀድሞዎቹን በአዲስ ኮሚቴ መተካት ያስፈልጋል፡፡		

የአጭርና የረጅም ጊዜ የውኃ ድርጊት መርሃ ግብር

ተ.ቁ	ሌሎች የአፈፃፀም ዝርዝር	ፈፃሚ	የጊዜ ገደብ
1	ተጠቃሚውን ሕብረተሰብ ስላለው የወቅቱ የውኃ ብክለት ስጋትን በተገቢው መልኩ ማሳወቅና መምከር፡፡ እንዲሁም የቤት ውስጥ ንፅህናውን የጠበቀ የውኃ አያያዝ ማለትም ውኃ በቤት ውስጥ ሲጠራቀም፤ ከማጠራቀሚያው እቃ ሲቀዳ፤ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ በቤት ውስጥ ውኃን በክሎሪንና በፀሀይ ሙቀት ማጠራት እንደሚያስፈልግ ግንዛቤ መፍጠር)	የጤና ኤክስፔሽን ባለሙያዎች	ከግንቦት 1 በፊት
2	ከወረዳ ውኃ፤ ማዕድንና ኢነርጂ ጽ/ቤት ጋር በመተባበር ሕጋዊ በሆነ መንገድ የውኃ አቅርቦት፤ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ ማቋቋም ወይም እንዲቋቋም ሀሳብ ማቅረብ	የቀበሌ አመራሮች	ከግንቦት 1 በፊት
3	ውኃ ለመቆዳት የሚጠበቀውን ወረፋ ለመቀነስ ጊዜያዊ ውኃ ኮታ መተግበር	የውኃ አቅርቦት፤ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
4	ከወረዳ ውኃ ማዕድንና ኢነርጂ ጽ/ቤት ትብብር በመጠየቅ የክትትልና የጥገና ሥርዓትን ማቋቋም (ቀላል የሪፖርት ማቅረቢያ ቅጾችን አዘጋጅቶ መጠቀም)	የውኃ አቅርቦት፤ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ	ከግንቦት 8 በፊት
5	አዳዲስ አፕሬተሮችን የክህሎት ስልጠና መስጠትና ሥራ ሪፖርታቸውን መመርመር	የውኃ አቅርቦት፤ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ	ከሐምሌ 1 በፊት
6	ለተጠቃሚው ሕብረተሰብ የተቋሙን ገቢና ወጪ ሪፖርት ማቅረብ፤ ከውኃ ብክነት ጋር በተያያዘ የውኃ ታሪፍን ከፍተኛ ሊሆን ስለሚችል ጥናት ማድረግ፡፡	የውኃ አቅርቦት፤ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ	ከሰኔ 1 በፊት
7	በውኃ ቦኖ አካባቢ ያለውን ጽዳት መፈተሽ (ውኃውን ለመቆዳት ረጅም ስልፍ ስላለ)	የጤና ኤክስፔሽን ባለሙያዎች	ከግንቦት 1 በፊት

7 የውኃ ደህንነት ጥበቃ አማራጮች

ዋናው የሕብረተሰቡ ችግር በአቅራቢያ ያሉት አብዛኛው የውኃ መገኛ አካላት ደህንነቱ የጠበቀ ውኃ አለመሆኑ ነው። ይህም መገለጫው የውኃ ጥራት መጓደልና በተለይ በሚጓጓዝበት፣ በቤት ውስጥ በሚጠራቀምበትና ጥቅም ላይ በሚውልበት ወቅት በሁሉም ሂደት ላይ ሊበክል ስለሚችል ነው።

እንዲህ ዓይነቱ ሁኔታ ሲከሰት የውኃውን ብክለት ለመቆጣጠርና የውኃውን ንፅህና ለማሻሻል መነሻ ሀሳቦችን ማቅረብና የብክለቱ ሂደት እንዳይፈጠር ተገቢ የሆነ ክትትል ማድረግ ያስፈልጋል። ይሁን እንጂ የሚደረጉ ማንኛውም የማሻሻያ አማራጮች አንዲሁ በአጭር ጊዜ በተፈለገው ፍጥነት ላይፈፀሙ ስለሚችሉ ሕብረተሰቡ አማራጭ የውኃ መገኛዎችን ሊጠቀሙ የሚችሉበትን መንገድ ማፈለግ ያስፈልጋል።

ደህንነቱ የተጠበቀ ውኃ ውስን ለሆኑ አልግሎቶች ብቻ መጠቀም

ደህንነቱ የጠበቀ ውኃ ስንል ሕብረተሰቡ እንዴት ነው የሚረዳው ወይም ግንዛቤው ምን ያህል ነው? በዚህ ዙሪያ የተለያዩ አመለካከቶች ሊኖሩ ይችላሉ። በተለያዩ መልኩ ግን ሕጻናትና በእድሜ የገፉ አረጋጂዎች ደህንነቱን ያልጠበቀ ውኃ በመጠቀማቸው በባክቴሪያ/ባውኃ ወለድ በሚመጣ በሽታ የመጠቃታቸው እድል ከፍተኛ ነው።

ጥራቱን የጠበቀ ወይም ያልተበከለ ውኃ ለመጠጥና ለምግብ ማበሰያነት አገልግሎት መዋል አለበት። ነገር ግን ጥራቱን ያልጠበቀ ውኃ ለሌላ አገልግሎት ቢውል ችግር ሊሆን አይችልም። በመሆኑም ጥራቱን የጠበቀ የውኃ መጠን ቢያንስ 5 ሊትር በነፍስ ወከፍ በቀን በትንሹ እንደሚያስፈልግ ማረጋገጥ ይኖርብናል።

ጥራቱን ስለጠበቀ ውኃ ጠቃሚ ምክር

አንዳንድ የውኃ አካላት ለሕብረተሰቡ ጥራቱን የጠበቀ የውኃ ምንጭ ሆነው ለሕዝቡ አገልግሎት ይሰጣሉ። ሕብረተሰቡም ይህንን ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት ጥራቱን የጠበቀ የውኃ መገኛ አካላትን ለሚያስፈልገው አገልግሎት ብቻ ማዋል ይኖርበታል። ምናልባት እነዚህ ጥራታቸውን የጠበቁ የውኃ መገኛ አካላት በቁጥር አነስተኛ ከሆኑ አጠቃቀሙን በተመለከተ በኮታ መልክ የአጠቃቀም ሥርዓት መዘርጋትና ውኃ ለመቅዳት የሚታዩ ረጃጅም ሰልፎችን ለመቀነስ አማራጭ ይሆናል።

ደህንነቱን የጠበቀ ውኃን በኮታ መቅዳቱ ረጃጅም ሰልፎችን ሊያስወግድ ወይም ሊቀንስ ይችላል

ብዛት ያለው የውኃ ፎሴቶችን በአንድ የውኃ ማጠራቀሚያ ጋን ላይ መግጠም ውኃን ለመቅዳት የሚባክነውን ጊዜ መቀነስ ይቻላል።

ውኃ በሚጓጓዝበትና በቤት ውስጥ በሚጠራቀምበት ወቅት በአግባቡ ካልተጠበቀ ስጋት ሊሆን ይችላል። ሕብረተሰቡ የውኃ መቅጃ ጄሪካኖች ማጠብ እንደሚገባቸው ምክር መስጠት ያስፈልጋል።

የዝናብ ውኃ አንዱ ደህንነቱን የጠበቀ ውኃ መገኛ አማራጭ ነው

የመጀመሪያ ዝናብ ቀን የጣራው ቆርቆሮ እና የውኃ መውረጃ አሸንዳ በተገቢው መልኩ ከፀዳ የዝናብ ውኃ በአንፃራዊነት የተሻለ ደህንነቱ የጠበቀ የውኃ መገኛ አካል ነው።

ይህን ውኃ በዋናነት ለመጠጥና ለምግብ ማብሰያነት ውኃው እስካለ ጊዜ ድረስ መጠቀም ይኖርብናል። ከመጠጥና ከምግብ ማብሰያ ውጭ ላሉት አገልግሎቶች ከሌላ የውኃ አማራጮች አግኝቶ መጠቀም ይቻላል።

የዝናብ ውኃ የበለጠ ደህንነቱ የጠበቀ ውኃ መሆኑን እርግጠኛ መሆን ከተፈለገ በቤት ውስጥ ውኃን አክሞ የመጠቀም ልምድን ማስፋፋት ተገቢ ነው።

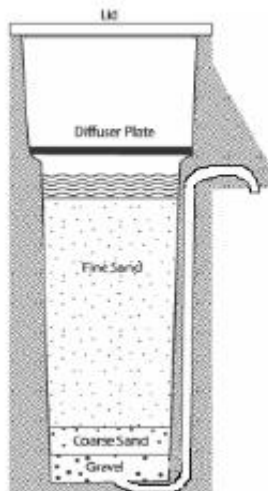
ሕብረተሰቡ የዝናብ ውኃ እንደሚጠቀምና ልምዱ እንዳለው የዳሰሳ ጥናት ማካሄድ ጠቃሚ ነው።

የዝናብ ውኃ ጥሩና ጥራቱን የጠበቀ ዋና የውኃ ምንጭ ነው።

የውኃ ድፍርስነትን መቀነስ

ድፍርስ ውኃ ምናልባትም የተበከለ ውኃ ሊሆን ይችላል። የድፍርስ ውኃ ከማጣረታችን በፊት የደፈረሰው ውኃ እንዲዘቅጥ ወይም እንዲረጋ ማድረግ አስፈላጊ ሲሆን ይህም የማጣራቱ ሂደት በማጥለል ወይም በአሸዋ ሊሆን ይችላል።

ይህ ውኃን በአሸዋ የማጠራት ሂደት ውኃው ደህንነቱን የጠበቀና ለመጠጥነት መጠቀም ያስችላል ማለት አይደለም። ስለዚህ ተጨማሪ ውኃን አክሞ የመጠቀም ዘዴዎችን ተግባራዊ ማድረግ ያስፈልጋል።

ማጥለል ማለት ውኃን ከሁሉም የብከለት ዓይነት ነፃ ማድረግ ማለት አይደለም። ነገር ግን ውኃን አክሞ ለመጠቀም ሁኔታዎችን ለማመቻቸት ይጠቅማል።

በኦሚያ አካባቢ ውኃን በአሸዋ አጣርቶ የመጠቀም ልምድ

ውኃን በአሸዋ አጣርቶ መጠቀም ጥሩ አማራጭ ነው። ነገር ግን ውኃው በአሸዋ በሚጣራበት ጊዜ ምንም አይነት ሂደቱ ቀጣይነት እንዳይኖረው የሚያደርግ ነገር መፈጠር የለበትም። ይህም የሚሆነው በተቻለ አቅም አስጊ የሆኑትን ጎጂ ባክቴሪያዎችን ለማስወገድ ነው።

ምንጭ፡ በቤት ውስጥ ውኃን ማከም (እስቴፈንስ)

ውኃን በማፍላት ማጣራት

ውኃ ማፍላት አንዱ ጥሩ አማራጭ ነው። ነገር ግን ውኃውን ለማፍላት የማገዶ እንጨት ስለሚያስፈልግ ይህ ደግሞ የገንዘብ አቅም ለሌላቸው ደህ ሕብረተሰብ ከባድ ፈተና ነው።

ጣዕሙ ጥሩ እንዲሆን የተፈለገ ውኃ መነቅነቅ ወይም ትንሽ ጨው መጭመር ያስፈልጋል።

የቤት ውስጥ ውኃ ማጣሪያ መጠቀም ሌላው አማራጭ ነው።

ውኃን በክሎሪን ወይም በፀሐይ ሙቀት ማጣራት

ለመጠጥ አገልግሎት የሚውል ውኃ በክሎሪን ኬሚካል ሊጣራ ይችላል። ለምሳሌ ውኃ አጋር ኢትዮጵያ ውስጥ ውኃን በቤት ውስጥ ለመጠጥነት አጣርቶ የሚጠቀምበት ዋነኛ ምርት ነው።

ውኃን በፀሐይ ኃይል ማጣራት ጥሩ አማራጭ ነው። ድፍርስ ውኃን በፀሐይ ላይ ከ6 ሰዓት በላይ ማስቀመጥ (ዳመና ባለሆነ ቀን)፤ ደመና ወይም የቀኑ ሙቀት ዝቅተኛ በሆነ ጊዜ ግን ለሁለት ተከታታይ ቀናት ማቆየት ያስፈልጋል።

8 የውኃ አቅርቦትን በመዋለ ንዋይ መደገፍ

መዋለ ንዋዩ የሚያስፈልግው፡

- ✦ **ለተቋም አስተዳደርና ለጥገና፤** ይህ የሚያጠቃልለው ለሠራተኞች ደመወዝ፣ ለነዳጅ፣ ለመብራት፣ ለመለዋወጫ እቃዎች፣ ለውኃ ጥራት ምርመራ፣ ለግንዛቤ ማስጨበጫ/ማሳደጊያ እና አቅም ግንባታ ስልጠናዎች፣
- ✦ **ለተቋም ጥገና፤** ይህ የወጪ ክፍል የሚያጠቃልለው ለተቋሙ አገልግሎት ለሚውሉ ዕቃዎች ግዥ፣ ለጉልበት ወጪዎች (ለግሉ ተቋም ሰራተኞች እና ለተቆጣጣሪዎች)
- ✦ **ለአዳዲስ የተቋም ግንባታና ለማስፋፊያ ስራዎች ፣** ነባር ተቋማትን ለማሻሻልና ተጨማሪ ግንባታዎች ለማካሄድ

እነዚህ ወጪዎች ከየትና እንዴት ነው የሚሸፈነው

- ✦ ከተጠቀሟቸው ከሚገኝ ገቢ (በገንዘብ፣ በአይነት እና ከውኃ ከሚሰበሰበው ገንዘብ)
- ✦ ከመንግስት ድጋፍና እርዳታ (ጊዜያቸውንም ጨምሮ)
- ✦ መንግስታዊ ባልሆኑ ግብረሰናይ ድርጅት
- ✦ ከብድር (የውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ ሕጋዊ ሆነው ከተመዘገቡ)

ወጪዎቹን በቀበሌና በውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ መካከል መለየት

- ✦ በከፊል አንዳንድ ወጪዎች የሚታዩት በተቋሙና በውኃ አቅርቦት፣ የአካባቢ ጽዳትና የግል ንፅጽና ኮሚቴ ደረጃ ነው
- ✦ ሌላው ወጪ ምናልባትም በቀበሌ ደረጃ ትኩረት ለተሰጠው ልማት ሊሆን ይችላል
- ✦ ከፊሉ ወጪዎች በወረዳ የበጀት ዕቅድ ውስጥ ሊካተት ይችላል

ለውኃ ተቋማት ምን ዓይነት የወጪ አርዕስት ሊኖር ይገባል?

- ✦ **የተቋም ግንባታ ወጪ፡** ይህ የወጪ ክፍል በአብዛኛው በመንግስት ወይም በመንግስታዊ ባልሆኑ ግብረሰናይ ድርጅት እና ከሕብረተሰቡ በሚሰበሰብ መዋጮ (በገንዘብ ወይም በአይነት) የሚሸፈን ነው፡፡
- ✦ **የውኃ አስተዳደርና ጥገና አገልግሎቶች፡** ለደመወዝ፣ ለነዳጅ፣ ለመብራት፣ ለአነስተኛ መለዋወጫ እቃዎች፣ ለውኃ ጥራት ምርመራና ለክሎሪን ግዥ (አብዛኛው ይህ ወጪ የሚሸፈነው ከተገልጋዮች ከሚሰበሰበው የውኃ ታሪፍ እንደሁም ከመጠነኛ ቅጣት ነው)
- ✦ **ትላልቅ ጥገናዎች፡** በመንግስት ወይም መንግስታዊ ባልሆኑ ግብረሰናይ ድርጅቶች እንዲሁም በከፊል በተጠቃሚዎች የሚሸፈነው ወጪ ነው (ይህ ችግር የሚከሰተው ወቅቱን የጠበቀ ጥገናና ክትትል ሳይደረግ ሲቀር የሚፈጥር ትልቁ ችግር ነው)
- ✦ **የውኃ ጥራት ምርመራ፡** ይህ የውኃ ተቋሙ ከተሰራ በመንግስት ወይም መንግስታዊ ባልሆኑ ግብረሰናይ ድርጅቶች የሚሸፈን ነው፡፡
- ✦ **የማስፋፊያ ሥራዎች፡** ትላልቅ የማስፋፊያ ሥራዎች ወጪዎች በመንግስት ወይም መንግስታዊ ባልሆኑ ግብረሰናይ ድርጅት የሚሸፈን ሲሆን ለግለሰብ ቤት የውኃ መስመር ማስቀጠያ ጥቅል ወጪ የሚሸፈነው በተጠቃሚው ግለሰብ ነው፡፡

እነዚህ ከላይ የተገለፁ ወጪዎች የሚከሰቱት በተለያዩ ወቅቶች ነው፡፡

የውኃ አስተዳደርና ጥገና አገልግሎቶች ወጪዎችን መገመት

ለገጠር የውኃ አገልግሎት ቢያንስ ለውኃ አስተዳደርና ጥገና አገልግሎት ወጪዎች የሚሸፈነው በተጠቃሚ ሕብረተሰብ ነው። የሚያስፈልገውን የወጪ የሂሳብ ስሌት መስራትና ከሚከፈለው የውኃ ታሪፍ ጋር ማነፃፀር ያስፈልጋል።

- ✦ ለውኃ አስተዳደርና ጥገና አገልግሎቶች የሚያስፈልጉ ወጪዎችን መዘርዘር (ለደመወዝ፣ ለነዳጅ፣ ለመብራት፣ ለመጓጓዣ፣ መለዋወጫ እቃዎች፣ ለውጫዊ ድጋፍ (ለዘወትር ክትትልና ጥገና)
- ✦ ለትላልቅ ጥገናዎች ገንዘብ መቆጠብ አስፈላጊ ሆኖ ከተገኘ በወጪ ላይ ደምሮ መያዝ
- ✦ ተቋሙ የሚያመርተውን የውኃ ምርት መገመት (የውኃ ብክነት ካለ አስተውል)
- ✦ የአንድ ሜትር ኩብ ውኃ ዋጋ በማስላት ከውኃ ታሪፍ ጋር ማነፃፀር
- ✦ የውኃ ታሪፉን ከተጠቀሚ ሕብረተሰብ ጋር በመሆን መክለስ/ ማስተካከል

ሁኔታውን ለማሻሻል ሊወሰዱ የሚገባ እርምጃዎች

የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ አዘጋጅ ኮሚቴ ሊወሰዱ የሚችሉ ተግባራትን ለይቶ በዝርዝር ካወጡ በኋላ ለተግባራቱ ማስፈፀሚያ የተለያዩ የውጪ አይነቶችን (በገንዘብና በአይነት) ማስቀመጥ። በመሆኑም እነዚህን ቅድሚያ ተስጥቷቸው የተለዩትን ተግባራት ለማከናወን፡

1. ቅድሚያ ለተሰጣቸው እያንዳንዱ ተግባራት ማሻሻያ የሚያስፈልጉ ወጪዎችን ማስላት
2. መቼና እንዴት እነዚህ ለተግባራት ማከናወኛ የሚያስፈልጉ ገንዘቦች ከተለያዩ ድጋፍ አድራጊዎች እንደሚገኝ ጠንቅቆ መረዳት
3. አስፈላጊ የሆነውን የገንዘብ ድጋፍ ለማግኘት እቅድ ማዘጋጀት

ወጪው ከተገመተው በላይ የሚሆን ከሆነ እንደገና መርምሮ ቅድሚያ በሚሰጣቸው ተግባራትንና ጊዜ መሰረት ማስተካል ተገቢ ይሆናል።

የሚያስፈልጉ የወጪ ግምቶችን ማሻሻል

የተለዩትን ተግባራት ለማከናወን የሚያስፈልገውን የወጪ ስሌት ግምት ውስጥ በማስገባት ከሕብረተሰቡ የተሰበሰበውን ሀብት (በገንዘብና በአይነት) በስፊት ጥቅም ላይ ማዋል።

በአጠቃላይ ወጪዎቹ የሚከተሉትን ያጠቃልላል፡

- ✦ ደመወዝ
- ✦ ለምክር አግልገሎት የሚውል ወጪ (በአይነት የሚሰጥ፣ ምናልባት ከመንግስት አካልና ከግል ድርጅት)
- ✦ ቁሳቁስ ወይም መሳሪያዎች
- ✦ መጓጓዣ
- ✦ የስብሰባ ወጪዎች

ጠቃሚ የሆኑ ሀብት ሊለግሱ የሚችሉ ምንጮችን መለየት

የቀበሌ የውኃ ደህንነት ዕቅድ ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስችል የተለያዩ የሀብት ምንጮች ሊኖሩ ይችላሉ።

- ✦ **ከተጠቃሚዎች** (በገንዘብ ወይም በአይነት በተጨማሪም ካላቸው ተቀማጭ ገንዘብ)። ግልጽ የሆነ መረጃና ተገቢ የሆነ ሪፖርት ማቅረብ ሥርዓት ካለ ከሕብረተሰቡ መዋጮ ማሰባሰብ በእጅጉ ቀላሉ ነው።
- ✦ **ልዩ ተጠቃሚዎች**፡ ውኃ ነጋዴዎች፣ ትላልቅ ግል ባለሀብቶች የመሳሰሉት ተጨማሪ ገንዘብ ሊለግሱ ይችላሉ። በተለይ ደግሞ ከውኃው ተጨማሪ ጥቅም የሚያገኙ ከሆነ ለምሳሌ የግላላቸው የውኃ መስመር የተገጠመላቸው።
- ✦ **ከመንግስት** (ከውኃ ቢሮ እና ከወረዳ ውኃ ጽ/ቤት)
- ✦ **ከሊጋሾችና መንግስታዊ ካልሆኑ ግብረሰናይ ድርጅቶች ፕሮጀክቶች**

እንዴት ድጋፍ ማግኘት ይቻላል?

- ✦ የመጀመሪያ አማራጭ ከተጠቃሚ ሕብረተሰብ የሚገኝ ድጋፍ፤
- ✦ ነገር ግን የሚፈለገው ገንዘብ ከተጠቃሚው ሕብረተሰብና ከቀበሌ አቅም በላይ የሚሆን ከሆነ የድጋፉ መነሻ ወረዳ መሆን አለበት፡፡
- ✦ ድጋፍ የሚጠየቁ አካላት
  - ከውኃ ቢሮ (ዞን፣ ክልል)
  - ከመንግስት በጀት
  - መንግስታዊ ካልሆኑ ግብረሰናይ ድርጅቶች

ከውጭ አካላት የገንዘብ ድጋፍ ማፈላለግ

- ✦ የድጋፍ ሰንድ ማዘጋት (ለእያንዳንዱ ዝርዝር ወጪዎች፣ ለእያንዳንዱ ዝርዝር የገቢ ምንጭ (ከውኃ ታሪፍ፣ ከቅጣት) በተጨማሪም ለአንዳንዱ የወጪ አርዕስት የውጪ አካል ድጋፍ ያስፈለገነትን ማረጋገጫ መስጠት ያስፈልጋል)
- ✦ የተዘጋጀውን የድጋፍ ሰንድ አቅም ያላቸው ለጋሾች/ፈፃሚዎች ተደራሽ ማድረግ፡፡ የተዘጋጀውን የድጋፍ ሰንድ የወረዳ አመታዊ ዕቅድ ውስጥ ማካተት

በገንዘብ አስተዳደር ዙሪያ ግልፅኝነትን መፍጠር

በገንዘብ አስተዳደር ዙሪያ ያለውን ግልፅኝነት ማረጋገጥ እጅግ ወሳኝ የሚሆነው በየተቋሙ የሚታዩ ደካማ የሆነ የተጠያቂነት አሰራር ስለሚከሰት ነው፡፡ በመሆኑም የሚከተሉ ነጥቦች አፅንዖት ሊሰጣቸው ይገባል፤

- ✦ በግልፅ በጽሁፍ የተቀመጠ የተለያዩ ፈፃሚዎች የሥራ ኃላፊነትና ተግባራት አንዲሁም የሚያስፈልጉ ክፍያና ወጪዎች
- ✦ ተጠያቂነት፡ ግልጽ የሆነ የሪፖርት ማቅረብ ስርዓት (የገንዘብ አጠቃቀም መረጃ የያዘነና ይህ መረጃ በሌሎች ባለሙያዎች የሚረጋገጥ) እና ለተጠቃሚዎች ሁልአቀፍ ርፖርተ ማቅረብ

ምንጭ፡ አለሙና ሌሎች (2008)

ማጣቀሻ እና ተጨማሪ ንባቦች

Federal Democratic Republic of Ethiopia (2011) The WaSH Implementation Framework
<http://cmpethiopia.files.wordpress.com/2011/11/full-wif.pdf>

Rickert, B., Schmoll, O., Rinehold, A., and Barrenberg E. (2014). Water safety plan: a field guide to improving drinking-water safety in small communities, Copenhagen, Denmark: WHO.
http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0004/243787/Water-safety-plan-Eng.pdf

Visscher, J.T. (ed.) 2014: Learning about Community Water and Sanitation Assessments and Action Plans in Ethiopia; A guided learning of watersupply and sanitation (GLOWS) course (updated version), Addis Ababa: MetaMeta, IRC, SNV, RiPPLE, Rain Foundation.

WHO, (2012). Water Safety Planning for Small Community Water Supplies, Step-by-step risk management guidance for drinking-water supplies in small communities, Geneva: WH

ዕዘል 1. ዝርዝር መጠይቅ ስለ ብክለት ፍተሻ

ሠንጠረዥ 1. ፓምፕ የተገጠመለት የእጅ ጉድጓድ የሲጋት ዳሰሳ (የዓለም የጤና ድርጅት 1997)

	የማህበረሰቡ መንደር ስም		
	የጉብኝት ቀን፡		
	ችግሮች	ሥጋት	
		አዎ	አይደለም
1	በ10 ሜትር የውሃ ጉድጓድና ፓምፕ በሚገኝበት ክልል ውስጥ የመፀዳጃ ቤት አለ ወይ?		
2	በአቅራቢያ የሚገኝ መፀዳጃ ቤት ከውኃ ፓምፑ የሚገኘው በከፍታ ቦታ ላይ ነው ወይ?		
3	በ10 ሜትር የውኃ ጉድጓድና ፓምፕ በሚገኝበት ክልል ውስጥ የብክለት ምንጭ የሆነ ችግሮች አሉ ወይ (ለምሳሌ የአንሰሳት እብና ሌሎች ቆሻሻዎች)?		
4	የውሃ ፍሳሽ ማስወገጃ ቦይ ደካማ ነው ወይ የተከማቸ ቆሻሻ ውኃ በጉድጓዱ 2 ሜትር ክልል ውስጥ ይገኛልን?		
5	ትክክለኛ ያልሆነ ውኃ ፍሳሽ ማስወገጃ ቦይ አለወይ ተሰብሯል ውኃ ያቆራል ወይ?		
6	የእጅ ፓምፑን ለመጠበቅ የታጠረው አጥር ከብቶች ወደ እጅ ፓምፑ አንዳይገቡ ይከላከላል? ተገቢ አገልገሎት ይሰጣል?		
7	በእጅ ፓምፑ ዙሪያ በሲሚንቶ የተገነባው መሬት ስፋቱ ከአንድ ሜትር በታች ነውን?		
8	በእጅ ፓምፑ ዙሪያ በሲሚንቶ የተገነባው መሬት ላይ ውሃ ይተኛል?		
9	በእጅ ፓምፑ ዙሪያ በሲሚንቶ የተገነባው መሬት የመሰንጠቅ ችግር አለበት? በመሆኑም በስንጥቁ ወደ ጉድጓዱ ተመልሶ የሚገባ ውኃ አለ ወይ?		
10	የእጅ ፓምፑ መገጣጠሚያ በመላላቱ ምክንያት ውኃ ተመልሶ ወደ ቴቦው ይገባል ወይ?		
11	የጉድጓዱ ከዳን የጽዳት ችግር አለበት ወይ?		
12	የጉድጓዱ ግርግዳ መሬት ወልለ ጀምሮ 3ሜትር ወደ ውስጥ በተገቢ መልኩ አልተገነባም ወይ?		

ሠንጠረዥ 2. የምንጭ ውሃ የሲጋት ዳሰሳ (የዓለም የጤና ድርጅት 1997)

	የማህበረሰቡ መንደር ስም		
	የጉብኝት ቀን፡		
	ችግሮች	ሥጋት	
		አዎ	አይደለም
1	ምንጩ ያልጎበተ ነው ወይ?		
2	የተገነባው ግንብ የምንጩን አይን ይጠብቃል?		
3	ከምንጩ በላይ ያለው ምንጩን ለመጠበቅ የተሰራው የማጠናከያ ግርግዳ በጎርፍ ተሸርሸሯል?		
4	የጎርፍ ውኃ ወደ ማጠራቀሚያ ከሚሄድረ የመንጭ ውሃ ተለይቷል		
5	ምንጩ አጥር አለው ወይ		
6	ከብቶች ወደ ምንጩ 10 ሜትር ክልል ዘልቆ የመግባት አጋጣሚ አለ ወይ		
7	በአቅራቢያው የሚገኝ መፀዳጃ ቤት ምንጩ ከሚገኘው ቦታ በከፍታ ላይ ወይም በ30 ሜትር ክልል ውስጥ ነው ወይ		
8	ከምንጩ በላይ የሚቀዳ ከርሰ ምድረ ውሃ አለ ወይ		
9	ከምንጩ በላይ የጎርፍ መቀልበሻ ቦይ አለወይ ወይም አገልግሎት ሰጣል ወይ		
10	ከምንጩ በላይ ለብክለት ምንጮች የሆነ ነገሮች አሉ ወይ (ደረቅ ቆሻሻ፣የከብቶች እብት)		

ሊዮረድ እና ሀልመር (1991) ይህንን ዝርዝር መጠይቅ በመጠቀም ደረጃ በመስጠት አሉታዊ መልሶችን አግኝቷል። ይህ በመሆኑ አንድ ወይም ሁለት አሉታዊ መልሶች ከሆኑ ስጋቱ አነስተኛ መሆኑን ያመለክታል። በሌላ መልኩ ግን ብዙ ከሆኑ ስጋቱ ከፍተኛ መሆኑን ያመለክታል። ይህ ግን አሳሳች ሊሆን ይችላል ምክንያቱም አንዳንድ ስጋቶች ከሌሎቹ በጣም ከባድ ሊሆኑ ይችላሉ። ለምሳሌ ስንጥቅ ያለው የተቋሙ ወለል በቀጥታ ቆሻሻ ውሃ ወደ ጉድጓዱ ሰርጎ ሲለሚገባ ብክለት መጠኑ እጅግ ከፍተኛ ይሆናል። ከተዳሰሱት ስጋቶች ውስጥ ይህ ብቻ ስጋት ከሆነ የዳሰሰው ውጤት የሚያሳየው ከ12ቱ አንድ ብቻ በመሆኑ ስጋቱ አነስተኛ ነው። ነገር ግን እውነታው የሚያሳየው ውሃው በመበከሉ የስጋት ደረጃው ከፍተኛ ነው።

በመሆኑም ዝርዝር መጠይቆችን መጠቀም አደገኛ የሆኑ ስጋትን ለመለየት ጠቋሚ ነው። ነገር ግን ሁሉንም መዳሰስና የስጋቶቹ ደረጃ ዝቅተኛ፣ መካለክለኛ እና ከፍተኛ ብሎ መመደብ ተገቢ ነው።

ዕዘል 2. ለእያንዳንዱ የውኃ ተቋም የሪፖርት ማቅረቢያ ቅጽ

የተቋሙ አይነት	የተቋሙ አይነት ለምሳሌ የጉድጓድ ውሃ እጅ ፓምፕ የተገጠመለት
አመለካከት ቦታ	ተቋሙ ሚኒስትር ቦታ
ዝርዝር	የተቋሙ ዝርዝር መግለጫ፣ የተገነባበት ዓ/ም፣ የጉድጓዱ ጥልቀት፣ የውሃ ማምረት መጠን
ቴክኒካል ብቃት/ጥራት	በአሁኑ ወቅት ያለው የተቋሙ ሁኔታ፣ የተቋሙ የአፈፃፀም ብቃት ደረጃ (ውሃ ለማመንጨት የሚፈጀው ጊዜና አንድ ባሊዲ ለመሙላት የሚወስደው ጊዜ፣ የጉድጓድ ከመሬት በላይ ያለው ወለል ስንጥ እንዳለው/እንደሌለው)
የውሃ፣ የጽዳትና የንፅህና ኮሚቴ የፆታ ስብጥር	የውሃ፣ የጽዳትና የንፅህና ኮሚቴ የጾታ ስብጥር እና ቁጥራቸውን መግለፅ

የአገልግሎት አቅርቦት ዳሰሳ	
የውሃ አቅርቦት ሽፋን	በ1.5 ኪሎ ሜትር ስፋት ውስጥ የሚገኙ ተጠቃሚዎች
ትክክለኛ ተጠቃሚዎች	በበጋና በክረምት ወቅቶች ውሃውን የሚጠቀሙ ቤተሰብ ብዛት
የውሃ መጠን	አማካይ በበጋና በክረምት ወራት የቤተሰብ የውሃ መጠን አጠቃቀም
የውሃ ጥራት	የተጠቃሚዎች የውሃ ጥራት እርካታ (በጽዳት ጥናት ውጤት መሰረት)
ቀጣይነት	ዳሰሳ ጥናት ማካሄድ፣ የተጠቃሚዎች ውሃ ለመቅዳት የሚቆዩበት የጊዜ መጠን፣ በበጋና በክረምት ያሉት ልዩነቶች
ዋጋ	ምን ያህል ክፍያ እንደሚከፍሉ፣ ተጠቃሚዎቹ ክፍያውን ማሳደጋቸው

የተቋሙ መገኛ ቦታ ካርታ

ተቋሙ የሚገኝበትን ተከክለኛ ቦታና በአካባቢው የሚገኙትን ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ አውታሮችንና ተፋሰሱን በካርታው ላይ ማመላከት የሚቻል ከሆነ፤

ተቋሙንና በአካባቢ የሚገኙ ነገሮችን ፎቶ ግራፍ ማንሳት በተጨማሪም የተለዩ ችግሮች ካሉ ለመረጃነት ፎቶግራፍ ማንሳት ተቃሚ ነው፡፡

የተቋሞች ዋና ቴክኒካል ችግሮች	
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	

ከውሃ ተቋማት ጋር የተያያዙ ዋና የአስተዳደርና የገንዘብ ችግሮች	
1	
2	
3	
4	
5	

የውሃ ተቋማትን ለማሻሻል ሊወሰዱ የሚገባ ተግባራት

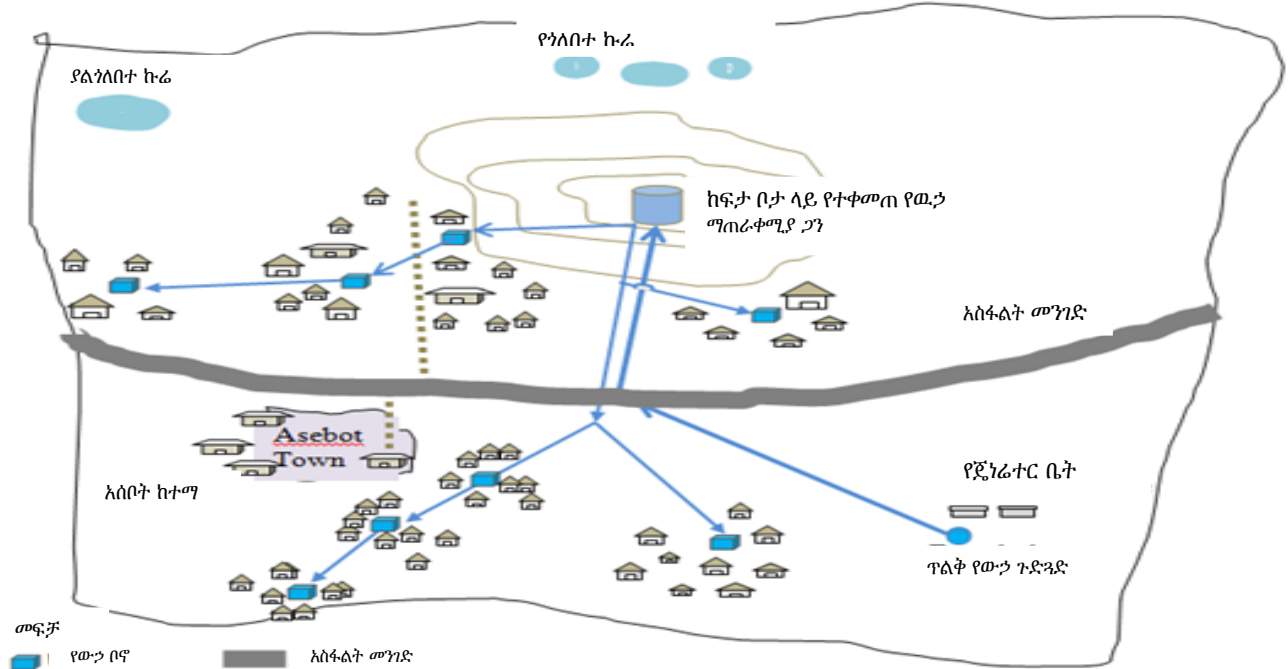
ተ.ቁ.	ዝርዝር ተግባራት	ፈፃሚ	የጊዜ ሰሌዳ
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			

ዕዝል 3. ለቀበሌ ማጠቃለያ ርፖርት ማቅረቢያ ቅፅ (ለንዑስ ተፋሰስ)

ዝርዝር	መግለጫ
የማህበረሰቡ ሥም	የቀበሌ ሥም (በቀበሌ ውስጥ የሚገኝ ንዑስ ተፋሰስ)
የሕዝብ ብዛት	የዳሰሳ/ቆጠራ የተደረገበት አካባቢ ውስጥ የሚኖሩ ሕዝብ ብዛት
ዋና የሥራ ዘርፍ	የሕብረሰቡ ኑሮ የተመሰረተበት የሥራ ዘርፍ
የውሃ አቅርቦት አይነት	ለሕብረሰቡ የውኃ አገልግሎት መገኛ የሆኑ የውሃ ተቋም
የውኃ ተደራሽነት ከመቶ እጅ (15 ሊትር በነፍስ ወከፍ በቀን የውኃ የአቅርቦት ከ1.5 ኪ.ሜትር በታች)	በ1.5 ኪ.ሜትር ውስጥ የሚኖሩ ጥራቱ የተጠበቀ የተሻሻለ ውሃ የሚያገኙ ሕዝብ ብዛት
የውሃ ሽፋን (ጥራቱን የጠበቀ የተሻሻለ የውኃ አቅርቦት ያገኙ ከመቶ እጅ	በከፊል ጥራቱን የጠበቀ የተሻሻለ ውሃ ከረምት እና በጋ የሚያገኙ የሕዝብ ብዛት ከመቶ
በትምህር ቤት	የውኃ፣ የጽዳትና የእጅ መታጠቢያ አገልግሎቶች በትምህርት ቅጥር ጊዜ ውስጥ ያሉበት ሁኔታ

የቀበሌ ወይም የንዑስ ተፋሰስ የውሃ ጣቢያዎችን ጭምር የሚያሳይ ካርታ

ውጤት 1: በቀበሌ ውስጥ የሚገኙ የውሃ ተቋማት ካርታ

ጥቂት የውሃ ተቋማት ፎቶግራፍ

የውሃ አገልግሎት አቅርቦት የዳሰሳ ማጠቃለያ፡ ይህ የዳሰሳ ጥናት አጠቃላይ የሆነ የውሃ ተቋሙ ምን እንደሚመስልና በምን ሆኔታ ላይ እንዳለ ያመለክታል፡፡ በመሆኑም ሰንጠረዡ የተለያዩ ልዩነቶችንና በተቋማቱ መካከልና በተቋማቱ ውስጥ ያለውን ያሳያል፡፡	
የውሃ መጠን	አማካይ በበጋና በክረምት ወራት የቤተሰብ የውሃ መጠን አጠቃቀም
የውሃ ጥራት	የተጠቃሚዎች የውሃ ጥራት እርካታ (በጽዳት ጥናት ውጤት መሰረት)
ቀጣይነት	ዳሰሳ ጥናት ማካሄድ፡ የተጠቃሚዎች ውሃ ለመቅዳት የሚቆዩበት የጊዜ መጠን፡ በበጋና በክረምት ያሉት ልዩነቶች
ዋጋ	ምን ያህል ክፍያ እንደሚከፍሉ፤ ተጠቃሚዎቹ ክፍያውን ማሳደጋቸው

የተቋሞች ዋና ቴክኒካል ችግሮች፡ (ይህ የዋናው የዳሰሳ ሪፖርት የተጨመቀ ፍሬ ነገር ሲሆን ልዩነት ካለው ለእያንዳንዱ ውሃ ተቋማት በተለየ መቅረብ አለበት፡፡ ነገር ግን ችግሮቹ ተመሳሳይ ከሆኑ በአንድ ላይ ሊቀርብ ይችላል)፡፡	
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	

ከውሃ ተቋማት ጋር የተያያዙ ዋና የአስተዳደርና የገንዘብ ችግሮች፡ (ይህ የዋናው የዳሰሳ ሪፖርት የተጨመቀ ፍሬ ነገር ሲሆን ልዩነት ካለው ለአያንዳንዱ ውሃ ተቋማት በተለየ መቅረብ አለበት፡፡ ነገር ግን ችግሮቹ ተመሳሳይ ከሆኑ በአንድ ላይ ሊቀርብ ይችላል)፡፡

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	

የውሃ ተቋማትን ለማሻሻል የውሃ፣ ጽዳትና ንፅህና ከሚቴዎች ሊወሰዱ የሚገባ ተግባራት፡ (ይህ ጠቅለል ያለ ከውሃ ተቋማት ማሻሻል ጋር ቁርኝት ያለው በውሃ፣ጽዳትና ንፅህና ከሚቴዎች ስምምነት ተግባራዊ የሚደረግ መርሃ ግብር ነው)፡፡

ተ.ቁ.	ዝርዝር ተግባራት	ፈፃሚ	የጊዜ ሰሌዳ
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			

የውሃ ተቋማትን ለማሻሻል በቀበሌ የውሃ፣ጽዳትና ንፅህና ቡድን ሊወሰዱ የሚገባ ተግባራት፡ (ይህ ጠቅለል ያለ ከውሃ ተቋማት ማሻሻል ጋር ቁርኝት ያለው በቀበሌ የውሃ፣ ጽዳትና ንፅህና ቡድን ስምምነት ተግባራዊ የሚደረግ መርሃ ግብር ነው (ለምሳሌ የክትትል፣ለበውሃ፣ጽዳትና ንፅህና ከሚቴዎች ድጋፍ የማድረግ)

ተ.ቁ.	ዝርዝር ተግባራት	ፈፃሚ	የጊዜ ሰሌዳ
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			